

645
1981

0321-1509

ՀԱՅԿՍՏԱՆԻ
ՇՈՒՆԱՊՈՒՅՑ

ԿԵՆՏՐՈՆ

ՀԱՅԿՍՏԱՆԻ ԿՈՄՄՅՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՊԱՅԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ
№ 9 1981 6

მოთუშეთი ზეიმობს თავის აღორ-
ძინებას, განახლებას.

სხალხო ზეიმში მონაწილეობდნენ
სკკ ცენტრალური კომიტეტის პოლიტ-
ბიუროს წევრობის კანდიდატი, საქარ-
თველოს კომპარტიის ცენტრალური
კომიტეტის პირველი მდივანი ე. ა. შუ-
ვარდნაძე, სკკ ცენტრალური კომიტე-
ტის პროპაგანდის განყოფილების გამგე
ე. შ. ტიაფელინიკოვი, ამხანაგები გ. ნ.
ენუქიძე, ზ. ა. პატარძე, ჯ. ი. პატია-
შვილი, საქართველოს კომპარტიის ცენ-
ტრალური კომიტეტის პროპაგანდისა და
აგიტაციის განყოფილების გამგე ე. კ.
შარტავა.

„საქართველოს კალი“

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის
ყოველთვიური საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და მხა-
ტრულ-ლიტერატურული თურნალი

«САКРТВЕЛОС КАЛИ»
Ежемесячный общественно-политический
и художественно-литературный журнал
ЦК КП Грузии

6796

გაგარჯობა, ჩემო თუშეთო!

კოკისპირულად წვიმდა — „ცა ფეხად ჩამოდიოდა“. ჩვენი „ვიგულო“ შინც ჯიუტად კვებდა შავად მოლაპლავ გზას. შუალამე კარგა ხნის გადასული იყო, ახმეტაში რომ მივედიო. პარტიის რაიკომის მეორე მდივანმა უჩა ჯაფარიძემ სანუგეგმო ვერაფერი გვითხრა: შთიდან ზეაგები დამძრულიყო და თუშეთი-საკენ მიმავალი ავტომანქანებისათვის გზა მოეჭრა. გაშმაგებულ მდინარე სტორს თორღვას აბანოსთან ხიდის ბურჯი გადაერყვცხა.

იმედი გადაგვეწურა: ასეთ ამინდში თუშეთში ასვლაზე ფიქრიც კი მკრუხელობა იყო.

თუშეთი ბავშვობიდანვე ოცნებად მექცა. თითქმის ყოველ გაზაფხულზე, მამაჩემი შეპყრავდა ხოლმე ბარგი-ბარხანას და მთელი ორი-სამი თვით სადაღაც გადაიკარგებოდა. ნაივლიდა და დაგვიტოვებდა გაუთავებელი ლოდინით განვრილებულ დღეებს. შემოდგომაზელა ბრუნდებოდა შინ — დაღლილი, წვერმოშუებული, გამხდარი. მუსხზე შემოიშინებდა და მიამბობდა კაკეასიონის მთებში მიკარგული თუშეთის ამბავს, სადაც, თურმე, მას და მის მეგობრებს სამაქნაქნე გზა გააყვადათ.

გზის მშენებლობას კი არა და არ დაადგა საშველი, ბართა და ნერაქეთი ძნელი იყო შთის ქანებთან, ზეაგებთან და ჩანჩქერებთან ჭიდილი. ხან აქ და ხან იქ ავად შეტორტმანდებოდა ხოლმე უხარმაზარი შთა, აგორდებოდა თოვლისა და ქვა-ღორღის უშველებელი გუნდა, ზართთა და ღრიალით ჩაებთქებოდა ხახადაღებულ უფსკრულელები და ჭაპანწყვეტილ ნაშენებ გზასაც თან ჩაიტანდა.

მერე სულ მივიწყეს თუშეთი. უგზობით განაშებულმა შთივლებმა ბარს მიაშურეს. მაგრამ შშობლიური შინა-წყლიდან შათი აყრის მიზეზი მარტო უგზობა როდღ იყო: ზამთარ-ზაფხულ ცხვარი უტრიალებდა თუში კაცი, ცხვარი იყო მისი სარჩო-საბადებელი, ცხოვერების მიხანი და პური არსობისა. ცხვარი აცმევდა და ცხვარი ჰკვებავდა მის მრავალრიცხოვან ოჯახს. ერთ დღეს კი გამოუცხადეს: 5-10 სულზე მეტ ცხვარს ნუ იყოლოებთ, არ შეიძლებაო. და თუშეთიდან თანდათან იკლო ხორცმა, მატყლმა, გუდის ყველმა, ერბომ, კარაქმა, ჩითებმა და ხალიჩებმა. თვალსა და ხელს შუა დადნა ბარაქა. გაუჭირდათ ადამიანებს. გულგატეხილებმა ნაბეგები და კომბლები მიყარ-მოყარეს, კარი გამოეკეტეს და ბარისაკენ იბრუნეს პირი.

საქ. სსრ კ. მარტ. საბ. სახ. რესპუბ. ზინალოთენა

დაიკლა ომალო და შენაქო, დიკლო და ვესტმო, ილურთა, დაქუ, ბოქორნა, ხახაბო... გაპარტახდა სიბით ნაშენი სახლები, შამბო მოედო ეზოებს. მხოლოდ გახაფულზე ამოკავადეთ მეურნეობის ცხერის ფარები, თითადე დადაპენტებოდა მწვანედ მოხახსავ ფერფლებით. შემოდგომის დადგენა გამრავლებულ-გალღებულ ცხერ-ბატკანი ისევ ბარისაკენ იბრუნებდა პირს და თან მიჰქონდა კარგამოკეტილი სოფლების სედა...

როგორც იქნა, გათენდა 11 ივლისის შუთიანი ღამე. ვითომც არავინ მომხდარიყო, ისევ იქ ამოიბრუნა ბრდელია მზე, თუმცა თუშეთის მთებს ისევ ჯანლი და ნისლი დასწოლოდა. „წააღოთ თუ არა თუშეთში?“ — ყველას ეს ერთი კიბოვა გეტირებოდა თავში, როცა თელავის აეროპორტის უფროსმა გამოცხადა, ომალოსკენ თვითფრინავი ვერ გაფრინდება.

ყველაფერი ერთი ადამიანის სიტყვაზე იყო დამოკიდებული და იმ ადამიანაც მტკიცედ თქვა:

— ომალოლები გველიან, მოლოდინის ღალატი კი არ შეიძლება, უნდა წავიდეთ.

და „ნივების“ და „კოლხონიკების“ ქარავანიც დაიძრა. ვერაფერა — ვერც ღრუბლებში თავშეკვლამა, სამკეტომტერინანი სიმაღლის უღუტებობამა, ვერც ნისლამ და ქარაშობამა ვერ შეკავა ომალოსაკენ დაძრული ხალხი. მშვიდობიანად გავიარეთ გახუფებული ნივებით მოდიფიკული ხეხ-ხუფები, სამიში მოხახვი და შეკიდებული აღმართები, ბურჯგადარცხილი თორღვას აბანოს ხიდი და აქაფებულ თუშეთის ალაზანს მივადექით.

„ნივები“ და „კოლხონიკები“ ალაზნის ქალაში დატოვეთ და მძლავრი ორღურძიანი ავტომანქანებით ომალოსაკენ დავიძარით.

მხოლოდ მეორე დღეს, როცა აღმანათენი, დაღლილი, მაგრამ სასიამოვნო შთაბეჭდილებებით ყელამდე ხასენი უკან ებრუნდებოდით, ვიგრძენით, რა დიდი რისიკო გავენით, მაგრამ, ღმერთმანი, მარტო იმ სიხარულისთვის ღირდა თავის გადადგმა, ომალოლებს იქ ასვლით რომ მივანიჭეთ. ამ ხალხს განუზომელი იმედი და რწმენა ჩაუსახლა გულში სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პოლიტიბიუროს ნევრობის კანდიდატის, საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივანის ე. ა. შვეარდნაძის, სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პროპაგანდის განყოფილების გამგის ე. მ. ტიაგუნაიკოვის, ამხანაგების გ. ნ. ენუქიძის, ზ. ა. პატარიძის, ჯ. ი. პატაშვილის, საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის პროპაგანდისა და აგიტაციის განყოფილების გამგის ე. კ. შარტავას, სამინისტროებისა და უწყებების ხელმძღვანელების, ქართველი მწერლებისა და ხელოვნების მოღვაწეთა სტუმრობამ!

...ბედმა პირველად თვარმტკიოდ წლის წინათ მომხავედრა ახმეტაში. თითქმის რვა წელი დავაკვირ იქ და მხოლოდ ერთხელ, ჩემი მეგობარი დასტაქარის გენი დოლიძის წყალობით, ვერტმფრენით აუდი ომალოში. იქ მოუთმენლად გველოდნენ. გველოდა მწვავე პანდემიკისაგან გასაფრთხილები პატარა ბიჭვანა. ათიოდე წუთში „რკინის არნივმა“ ომალოს თავზე ისევ კამარა შეჰკრა და ახმეტაში დავაბრუნა.

პატარა საციენტო გვიარად მგონი ბილიოდე იყო. ოპერაციაში მშვიდობიანად ჩაიარა. მე არ ვიცი, როგორ ნარიმართა იმ ბიჭის ბედი — ბარში დარჩა თუ ისევ მთას დაუბრუნდა, მაგრამ ერთი კი მტკიცედ მწამს: ის არასოდეს უღალატებს თავის საოცნებო თუშეთს და ვინ იცის, კვებ ჩვენი ერთური მასპინძელი ისიც იყო!

ახმეტის რაიონში თუშებს ორი დიდი და ღამაში სოფელი აქვთ — ხემო ალავანი და ქვემო ალავანი. ათეულ ათასობით ცხვარს ითულის საბჭოთა მეურნეობების ფარები, ბალ-ვენახებს ხომ თვალი ვერ გასწვდება. ბარად დამკვიდრებულ თუშებს არაფერი აკლათ. და მინც, ნუ გაგვიკორდებთ, თუ მათ ხმაში ფარულ სედას შენიშნავთ: აბა, მოუხსინეთ, რამდენ ტკივილს და მამა-პაპური კურის მიტკობით დაგუბებულ სედას იტყვს პოეტ ფრანაოზ რაინაულის ლექსი „ბერი მოსთქვამთ, — გულს ენთო, ავამპე, ბედის ტრიალო, მშვიდობით, ჩემო თუშეთო, როდისღა გნახავ, ტიალო!..“

როდისღა გნახავ...

ახმეტაში ერთი მოხუცი მეზობელი მეყავდა, ოთხმოცდაათი მტანებული დავით სისაური. სანამ მუხლი მოსდევდა, თუშეთს არ მოსცილებია. მერე თვალის ჩინი დააკლდა და შეიღმა პარკში ჩამოიყვანა. პაპა დავითი დაუფრავი სედადით ირინებდა თავის ყმანდილკაცობას, თავის ვესტმოსა და ჩილის

— შეიღო თავს მეველამ და რძლივც, მაგრამ... ტიალი გული დამიმძიმდა, უთუშეთოდ მოინყინა. თუშეთს კი ვეღარ ვიხილავ, ვეღარ... — დანანებით ჩაჰკიდებდა თავს.

ბევრჯერ მინახება: მუსხ მფიციხებელი დავითი უფერად შეკრებოდა, ჯიხს დაბეჭდვდა და ტყეტიად ნამოდგემოდა. შემეცდარად პირს თუშეთისაკენ იბრუნებდა და ასე გარინდებული იდგა საათობით. ვინ იცის, რა მოგონებები რეკდა ამ დროს მის გულში, რა უხიჯავი ძაღა ენებდა, იქ, მთებში მიკარავული პატარა სოფლებისკენ, სადაც მისი უკანმოუზრუნებელი ბაღლობა და ყმანდილკაცობა დარჩა...

სამწუხაროდ, მოხუცს გაუმართლდა წინათგონობა და ისე ჩავიდა სამარეში, რომ თავისი სათაყვანო თუშეთი ვეღარა ნახა. სამაგიეროდ, სხვადა, უფრო ახალგაზრდები კვლავ მოუბრუნდნენ სათიბ-სამოურებას, სახეხვევებს და მორატკრეკ წყაროებს. საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტისა და რესპუბლიკის მთავრობის მიერ უკანასკნელ წლებში მთიანი რეგიონების აღორძინებისათვის განხორციელებულმა ღონისძიებებმა თუშეთსაც დიდი სიკეთე მოუტანა. 1981 წლის 11 ივლისი შემობრუნების თარიღია თუშეთის ისტორიაში. სწორედ ამ დღეს ომალოში შედგა სახალხო დემუტატობა საბჭოს მჭვიდმეტე შონეევის მებუფ სესია, რომელმაც საბჭოს თავმჯდომარედ ორნედასამი წლის ვაკეკი გერმანე სისაური აირჩია.

ახალ ცხოვრებას ახალი გზით იწყებს თუშეთი. „თბილგვირამ-მშენის“ რაზმი, რომელსაც ინიცირი და მწერალი ავთანდილ გალდანიც ხელმძღვანელობს, მრავალი წლის მანძილზე შეუპოვრად ებრძოდა ათას სიმუნელს, რომ ომალომდე სამაძვანე გზა მიეყვანა. ამ გზით თუშეთში შემოვა ბარის სიკეთე, ხოლო ბარისკენ ამწვანებელი იალავლის ხეავი და ბარაქა დაიჭრება.

ამერიდან ისევ აღორძინდება ოცდაცხრამეტი მილიონებული სოფელი. მთას დაბრუნდებიან ქაბუჯები და ქალშეყლები, რომ მამა-პაპურ ფუტზე სპიი და თავზე შეასწორონ, წლობით

ს. კლაძის და ს. ჩინიაშვილის ფოტო

გამორახული კარი შესხნან და კერავაკიებულ სახლებს მზე და სიცოცხლე დაუბრუნონ.

ომალის ფერდობებს მიღვითის ხალხი შესევია. აგერ, ჩემი ნაცნობ-მგობარი თუშები — საბა ქადაგიძე, მათე ბაიხიძე, ვალიკო იდიძე, ალბერტ მიშიძე, ამირან ოთიურბიძე, სხვანი და სხვანი... სწორედ ისინი დაატყვევა იმ ღამეს უცბად მოწყვტილ-მა ზევაებმა, მაგრამ მთაში მაინც ყველა ამოვიდა. ომალის თევ-ზე ნამომართულ კესელოს ციხეზე ამაყად ფრიალებს რესპუბლიკის ნითელი დროშა და ნალარსაკით რეკავს ლექსი: „ვინამ სიქეა თუშთა დაღევა, ნაპირმოტეხა ცისია“. თავანყვეტილ რა-შებს ღინიანად დაატყენებენ პატარა თუშები. იქით ცხენების და-ნალავაში ევრიბებიან ერთმანეთს, აქეთ — ცხერის პარსვასა და მშვილდისწინაში. ბერდედებს ხელსაქმე გამოუტანიათ: ბზრია-ლებს ჯარა და თითისტარი, ირთებ-იძახება ძაფი, შრიალებს სა-ჩეჩელი და ფთილებად ეწყობა მატყლი, იქსოვება ღამაში თუ-შური ჩითები. „ორიოცი თუში დღია, ერთმა ფერდაის ზეაე-მანა“, — სევდიან ამბავს ღლინებენ თუში ქალები. თუშების ყო-ველი მორთ ლექსი აუცილებლად იმათ ეძღვნება, ვისი სიცო-ცხლედ ხიფათიანმა გზამ შეინირა. ვინ იცის, რამდენი ვაჟაკი შთანთქა უძირო უფსკრულმა, ზეაემ და მეწყერმა. ახლაც, ას-ბეტაში ვინმემ მკვდარი ჩიტი რომ ნახოს, უთუოდ იტყვის: სა-წყალო, რა თუშითი გახაში მომკვდარაო...

ტერესებს, რა ხდება დაბლა, მინაზე, რამ დაარღვია ომალის გუმინდელი და გუმინინდელი საყდრული მყუდროება. დაბლა, მინაზე კი მართლაც დიდმნიშვნელოვანი საკითხი წყდება:

პარტიის ასმეტის რაიკომის პირველი მდივანი ვეა ბატიაშვილი შეკრებილთ აუწყებს, რომ რესპუბლიკის ხელმძღვანელობის გადაწყვეტილებით ომალში მეცხოველეობის საბჭოთა მურ-ნეობა უნდა შეიქმნას. აქვე, ხალხის ნებით და სურვილით, ახა-ლი მურნეობის დირექტორად ახალგაზრდა აგრონომი ტელმან იჭირაული აირჩიეს. დაიას, კი არ დანიშნეს, როგორც ეს მიღე-ბულია, არამედ აირჩიეს და სოფლის მურნეობის მინისტრს შოთა ეცადაშვილს ამ გადაწყვეტილების დამტკიცებაც სთხოვეს.

სახელდახელო ინტერვიუში ტელმან იჭირაული მუუბნება: — 110 ათას პეტტარზე მეტი სათიბ-საძოვარია თუშეთში. ჯერ-ჯერობით 10 ათასი სული ცხვარი, 500 სული ძროხა და ამდენივე ძირი ფუტკარი გვეყოლება. 1,5 პეტტარზე მოვანწობთ სა-კალმაზე მურნეობას, ავაშენებთ ფიცალის დამხმარე სანარმოს...

- ფიცალის სანარმოს?
- დიას, მალე აქ საცხოვრებელი სახლებისა და სხვა ობიექტების მშენებლობა გარადდება. ხალხს ხელის შეწყობა უნდა...
- მუშახელი თუ გვაფთ?
- ამავაზე ომალში 60 კომლი ცხოვრობს. ოცმა კომპაე-შირელმა გამოთქვა მთაში დამკვიდრების სურვილი. მერე ალ-ბათ ხსებენდ მობაძავენ მათს მავალთს...

აქ არიან ზემო აღვანელი და ქვემო აღვანელი ქაბუკები და ქალიშვილები — ბესიკ თაბერიძე, ნუგაზარ ფარეულიძე, ნათელა ხელაიძე, ნინო მუსხარაული, რეზო იუკურიძე, ლაზარე ბაიბოიძე, მერაბ ზუტიძე, ზაზა არაბული, ბიძინა თათარაიძე, რომლებიც თუშეთს კომკავშირული საგზურით ეწევივნენ. ხვალისდანი ისინი ფერმებს მიაშურებენ და განახლებული თუშეთისთვის სასიკეთო შრომაში დაიხარჯებიან.

— აქ, ამ მინა-წყალზე ცხოვრობდა ჩემი მამა-პაპა, — ამბობს ნათელა ხელაიძე. — ვინ უნდა ითაოს თუშეთის აღორძინება თუ არა ჩვენ, ახალგაზრდებმა. ჩემი ადგილიც აქ არის...

ეს უბრალო აღტიკნება როდია. ეს დროის, მიწის ძახილია, არასც ასე ჩინებულად გრძობენ და ეხმარებიან ახალგაზრდების მგზნებარე გულები.

საით უნდა გაიხედო, რომ ბუნების სილამაზემ თვალს არ მოგტაცოს. ფერდობებს წინწევანთა სარტყელი აკრავს, ხილურჯეში გადასული სიმწვანე დაჰკრავს ალპურ მდელოებს. ღრუბლებს ზემოთ, შთის ნერვზე, თითქოს ცაში გამოკიდულანო, თუშური სოფლები მორჩანან. მაღლ იქაც „აბოლდებიან ბუხრები“ და ქვეყანას ახალი დღის დაწყებას ამცნობენ ერთობე შემოქმედარი მამულები.

უამადაშიანებოდ, აბა, რა ფასი ექნებოდა თუშეთის სილა-მახეს!

ერთბაშად ატყვა თოფების სროლა — მხაზრობულმა მოავაგლე-ოაოში გახავიქტული ცხენი: ნუფე-დელოფლის — მარინე კარდღიძისა და ანზორ ხუდეგაიძის მყარონი ეწვია მოზვიმე სოფელს.

ორმოციოდ წლის დუმილის შემდეგ პირველი ქორწილია ომალოში! პირველი ქორწილი, თანაც ასეთი საპატიო სტუმრების მონაწილეობით!

ვიღაც მხედარმა ძლივს დააოვა გახვლებული მერანი, მათ-რახიანი ხელი მაღლა შემართა:

„დღეს სიხარულის ცრემლები, თუშებო, თვალებს გვისველებს,

სამაქანზე გზით ბარიდან მთას ვუბრუნდებით ისევ. დღეიდან მთების კალთებზე სხვა გუნთი გავიოფლებით, აბოლდებიან ისევ მიტოვებული სოფლები.

კვლავ გაიფლებს ტყის პირას ოთხი, ცელი და ნამვალი, კვლავ დაირწევა ბუხრის პირს მთას ნაშობ ბაღის აკვანი! — სქექდა თუში პოეტი იოსებ ლინგვიძე.

ჩემდაუნებურად გამახსენდა მურმან ლუბანიძის სტრიქონები: „თუშები მიყვარან სულში და გულში, ღმერთი, რჯული, არა ვარ თუში!“

ღმერთი, რჯული, არც მე ვარ თუში, მაგრამ ასე რად გავი-თავისე ომალოელთა ზღვა სიხარული, ასე რად შემძრა და შე-მავრიალა იოსებ ლინგვიძის ლექსმა, რად გამახსენდა დავით პაპა, ჩემი ფშავი და ხევსურეთი, რაჭა და ლეჩხუმი. იქნებ თუ-შეთის მკაცრობა იმათაც ახალი სიციცხულე შთაბეროს. აკი „დამირა კიდვთ ყინული“ და საქართველოს მთიანეთის მიტოვებულ სოფლებშიც კერა ხელახლა ჩაღდება...

* * *

არასოდეს დამაინყნებდა თუშეთის ცის ქვეშ გატარებული ის ერთი ღამე, თუშების ბედნიერებით გაბრწყინებული სახეები. ავტომაქანების თარავანი ხელა ეშვებოდა ბარისაკენ. ყოველ ნაბიჯზე ჩახაფრებულყოფი ხიფათი: გამუდმებულ წვიმებს დაღე-ბო შთის ფერდობები, ფეხი ადგა ქვა-ლორღს, ქვევით, ხეობაში, თავპირისმტყვევით მირაოდა ადიდებული მდინარე სტორი, თითქოს ბარში სასიხარულო ამბის ჩაბნაში გვევებებოდა. და რაც უფრო ცვილდებოდი თუშეთს, მით უფრო იზრდებოდა სურვილი: მაღლ ისევ ვენვითო ამ ზღაპრულ სამყაროს, მის გაშრევა, კვილი ხალხს და როგორც დიდი ხნით მომლოდინე სა-ყვარულ არსებას, გრძობით ვუთხარათ:

— გამარჯობა, ჩვენი თუშეთო, გამარჯობათ, ჩვენი თუ-შები!

ელგუჯა ლეზანძი

ნაზი კილასონია

მთარი და აკვნები

მტერი მით უფრო იყო საშიში:
მახილთან ერთად ეყრა ჰაშიში.
მტერი მით უფრო იყო ვერაგი:
ბანგით გვიფანტა ჯაჭვის პერანგი.

ჩვენ წინ გავევიდოდ „დაკარ-დაკარით“,
ზურგში თრიპი ჰყოდა დრაკონით.
რადგან შემურდა ჩვენი უნარი
საშეიღვილოდ გაუხუნარი,

რადგან შემურდა ჩვენი შენება —
მიუხაროდით გადაშენებდა.
რათა არ შეგუდეთ იმგვარს, იმავეს,
უნდა ნამოდგეს ჩვენი სიმრავლე
უნდა ეიმრავლო, უნდა ეიბარტყო,
ვიჯანმრთელოთ და უფრო ვიმატოთ.
ცრემლით ხველი მაქვს თვალის უკენი:
აკუნები! თორემ დავიღუპებით!...

კაცებს გაუფრთხილდით!

ამის წარმოდგენაც
არ არის ადვილი.
[ლმერთო, დაგვიფარე,
აისიგან ვეისნენ].
მე ენაზე სიზმარში
რომ ქმრების! მაგოფრად
სამართლის სკამზე
ცოლები ისდნენ.
ქუხუხდა მრისანება.
ჭედა სიძულელი,
პროტესტება ნაკადი ყოველი მხარით:
— მაგან შეაჩვი!
— მაგან აიძულა!
— მაგან არ დაინდო!
— დღეუბა ქმარი!
ახლა ეს ლოზუნგი
გეჭირდება უთუოდ,
რომ ბოლო მოვულოთ
ცრემლებს და განცდებს:
„ქალებო, ქალებო,
კაცებს გაუფრთხილდით,
კაცებს გაუფრთხილდით,
ქალებო, კაცებს!“

ქალთა საერთაშორისო კონგრესის შესახებ რად

ქალთა საერთაშორისო დემოკრატიული ფედერაციის ინიციატი-
ვით მიმდინარე წლის 8-13 ოქტომბერს ჩეხოსლოვაკიის დედაქალაქ
პრაღაში გაიმართება ქალთა საერთაშორისო კონგრესი, 15 ოქტომ-
ბერს კი ედუარდის პარკი, VIII კონგრესი.

საერთაშორისო კონგრესი იმართება გაერთიანებული ერების
ორგანიზაციის მიერ დაწესებული „ქალთა ათწლეულის“ მეორე ნა-
ბეჯარში. მისი მთავარი ღონისძიება „თანასწორობა, ეროვნული დამო-
უფლებლობა და მშვიდობა“.

ეს ინიციატივა რომ გამოიჩინა, ქალთა საერთაშორისო დემო-
კრატიულმა ფედერაციამ უფართოესი სოციალური ფუნქციის წარმო-
მადგენლებს, მსოფლიოს ქალთა სხვადასხვა ორგანიზაციასა და მო-
ძრაობას, გამოჩენილ საზოგადო მოღვაწეებს, გაერთიანებული ერე-
ბის ორგანიზაციის და მისი სპეციალიზებული დაწესებულებების
წარმომადგენლებს მოუწოდა აქტიური მონაწილეობა მიიღონ
მსოფლიო კონგრესში.

მოწოდებაში ნათქვამია: „მსოფლიოს ქალებო, მეტი წვილი
შევიტანოთ ქვეყნად მშვიდობისათვის, ხალხთა შორის მეგობრობი-
სათვის, ქალთა სრული თანასწორუფლებიანობისათვის ბრძოლაში,
რაც საშუალებას მისცემს ქალებს ერთმანეთს შეუბამონ დღის,
მშრომელისა და მოქალაქის მოვალეობანი.“

კონგრესი გამოიშველებს ქალთა ორგანიზაციების შემდგომ
მოქმედების პროგრამას.

განზრახულია, მუშაობა ჩატარდეს ორ პლენარულ სხდომაზე და
ქვეს კომისიაში შემდეგ თემებზე:

— „ქალები მშვიდობისათვის, გამაღებელი შეიარაღების წინა-
აღმდეგ ბრძოლაში“;

— „ქალთა თანასწორუფლებიანობა საზოგადოებაში“;

— „ქალი ოჯახში“;

— „ქალთა მონაწილეობა ეროვნული დამოუკიდებლობისათვის
ბრძოლაში“;

— „შრომა და ქალი, მათ შორის სოფლელი ქალი“;

— „საზოგადოებრივი ორგანიზაციების თანამშრომლობა ეროვნულ-
რეგიონალურ, საერთაშორისო დონეებზე ერთმანეთს შორის და
გაერთიანებული ერების სისტემის ფარგლებში“.

საქართველოს დასაქმებულნი...

უჩრდად „საქართველოს ქალის“ სარედაქციო კოლეგიის გაფართოებულ სხდომაზე

ვინც ჩვენს უჩრდად სისტემატურად თვალს ადევნებს, არ შეიძლება ყურადღება არ მიაქციოს იმ პუბლიცისტურ ნერვებსა და მასობრივ ღონისძიებებს (მრგვალი მაგიდები, სხდომები), რომლებიც ხალხის საქართველოში, როგორც დღეს ამბობენ, პრობლემატურ საკითხებს ეძღვნება. „საქართველოს ქალის“ აუდიტორია, რაღა თქმა უნდა, ძირითადად ქალებისაგან შედგება. ქალი კი (ნუ გვიწყენენ მამაკაცები) უფრო მგრნობიარე, უფრო ნატიფი და უფრო წერილმანიც კი არის, ამ სიტყვის კარგი გაგებით, ე. ი. მტად აღუწეულია, საქმის ბოლომდე მიმყვანი. ამის უტყუარ დასტურად ჩვენი სარედაქციო ფოსტაც გვევლინება, სადაც უხვად არის თავმოყრილი მკითხველთა გამოხატობები თურნლის ღონისძიებებზე და საქართველოში ინიცატითი დანერგო სულისშემძერელი, ზოგჯერ საკანგამო ამბების მათყუებელი ნერვების კი.

საკუველთაოდ ცნობილია საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის დადგენილება მანერ ტრადიცობისა და ნერკვეულებების წინააღმდეგ ბრძოლის გაძლიერების შესახებ, რასაც მოსკვა მრავალი სასარგებლო ღონისძიება და პრესის აქტიური მხარდაჭერა. ამ საკითხის ასეთ მავალ დღენზე განხილვა, თავისთავად შეუძლებლეს იმაზე, თუ ყოფით პრობლემებს დღეს რა დღი მნიშვნელობა ენიჭება.

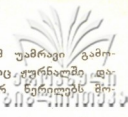
ამ ბოლო ათწლეულში ჩვენ მრავალი ახალი ტრადიციის დაბადების მარწმინ შეიქმნით, ამის საილუსტრაციოდ მარტო „თბილისობა“ იკმარება. როგორც ზეანუელი, როგორც შრობილური, ეროვნულად და, ამასთანავე, როგორც ინტერნაციონალური ან ეს ზემი. როგორ შეერწყა და შეენიჭა იგი ჩვენს მზეთუნახავ დედაქალაქს.

ადამიანები ბუნებით ძალზე დემოკრატიულები არიან, ქრისა და ლხინი ერთმანეთთან შეხვედრა მოთხოვნილება აქვთ ქვეული. ამიტომ ისინი სიამოვნებით მონაწილეობენ დიდ თავყრილობებში. აღბათ სწორედ ამას ითვალისწინებდნენ ჩვენი რესპუბლიკის ხელმძღვანელები, როდესაც ძველ დრომოქმულ ტრადიციებს სრულიად ახალი (თბილისობა, მოსავლის ზემი, ყვავილების ზემი)... და ძველზე აღმოცენებული, ტრანსფორმირებული (გარეჯობა, მცხეთობა, ილიაობა...) დღესანაალები დაუპირისპირეს.

საუკუნეების მანძილზე იქმნებოდა, იხვეწებოდა, ზოგჯერ პირაკუ პროცესებს განიცდიდა ხალხური ტრადიციები. ამიტომაც რამდენიმე წელი როდი აღმოჩნდა საქართველის ყველაფრის გასანორმებლად. ჩვენი დღევანდელი რეკომენდების სხდომაც ამის დასტური გახლავთ.

სასწუხაროდ, ისევ გრძელდება 200-300 კაციანი ქორნალები თაჟის მანკური რიტუალებით. ისევ იმართება უსაშველოდ დიდი ქვლებები. ისევ დგას სოფლად, მიცვალებულის ეზოში მაკადები „გადასახურავისათვის“. ქალაქების დიდ სახლებში კი ისევ დაიარება სართულსართულ ვინმე — „ხარკის ამკრევი“ და ვითომ ვერ ამჩნევს „გადამხდლის“ თვალში ჩააღმდეგ გაოცებას — რატომ მარტომედეგ ფულს, მიცვალებულს ზე ხომ არ ვიცნობდიო.

„ისევ“, რამდენი „ისევ“ შეიძლება ითქვას.

თი ორი ნანყვეტი იმ უამრავი გამოხმაურებიდან, რომლებიც უჩრდად და ბჭედოდ პუბლიცისტურ ნერვებს მოწყვა:

„...ერთ საღამოს მამაჩემი უგუნებოდ მწყენა: მთელი საათი უხმოდ იჯდა და რაღაცს უაზროდ მისწერებოდა. გადავუკიდე, რა მოგვივიდა, მამი, ხომ არაფერი განუტებს-მეთქი. რომ ვეღარ მომიშორა, შემოვიყვინა: რას გადაამედივე, გოგო, ხელინდოდ დღეზე ვფორბო, ფული უნდა ვისესხო სამდე, ხომ იგი, ამის და ამის ქორნალები ვართ ნასასველიო...“

მეორეფასო რედაქცია, იციო, როგორ შემეცოდა ჩემი სანყალი, პატიოსანი მამა!...“

„...დგდა რომ მოგვივიდა, მის უჩრდად სხვა ქალაღებთან ერთად პატარა ბარათი ვიპოვე. ანდენიძი არ ვეჭომოდა, მაგრამ უკანასკნელი დანახარები კი იყო შრობისა. „შვილებო, — გვერდა იგი, — მე თქვენ უამროდ ისე დაგზარდეთ, კაპოკი არსად მიმათხოვრია. ვშრომობდი, ვწავლობდი და პატიოსან ლუკვას ისე გაჭმედილი... ახლა თქვენი ჯერია, მათხოვრობა არ იკადრით, კაპოკი არავის გამოართვით! ვისაც საშუალება არა აქვს, დიდი ქვლები არ უნდა გამართოს. დღეს შვიერი აღარგან არის, რომ სამადლოდ გაძლიო...“

მოკლედ, ძალს ჩვენი ვართ და ძალს დრომოქმეობი, უფრო მართებული იქნებოდა გვეთქვა, დაზიანებულები, აბუჩად ადგებულ მამა-პაპური ტრადიციები. ეტყობა ისევ საქართვეო საუბარია და არა მარტო საუბარი! იქნებ დღევანდელ სხდომაზე ვთქვავს, რა პოზიცია არჩიოს, კერძოდ, „საქართველოს ქალის“. იქნებ მარტო ლაბარაკი არ კმარა ამ ფრად ძნელად მოსაგვარებელი პრობლემის უფრო სწორად, პრობლემათა მთელი კომპლექსის გადასაჭრელად. იქნებ სხვა, უფრო მქმდობი, აქტიური, მიზანდასახული, გარკვეული შედეგის მომტანი რამ ღონისძიებაც დავისახოს, ვნახო!

სხდომას ერცელი შესავალი სიტყვით ხსენის „საქართველოს ქალის“ რედაქტორი — მწერალი მარკია ბარათაშვილი. იგი მომთხილავს თურნაღის ფურცლებზე და ბჭედოდ პუბლიცისტურ მასალებს, იმვე ღონისძიებ მკითხველებთან მიმონურას, სოფლის სხდომის მონაწილეებს აქტიური მონაწილეობა მიიღონ ამ საშვილიშვილო ამბის — მანკერ ტრადიციათა წინააღმდეგ ბრძოლის საქმეში.

ჩვენი თურნაღი კი არა, დიდტანიანი ნინეიც ვერ დაიტყვდა სხდომის მონაწილეთა გულმგურავდ გამოხვედების ტექსტს. ამიტომ შევეცადით მოკლედ, უფრო სწორად, ზოგინერი ბზრი თვითავაზით ამ საუბრიდან მკითხველს.

ამ დიდ საქმეს მზარი უნდა აუბას სკოლამ, უმაღლესმა სასწავლებელმა, პიონერულმა და კომკავშირულმა ორგანიზაციებმა. დიახ, სწორედ ეს სასკოლო სახალხო მოძრაობად უნდა გამოცხადდეს იმ მახინჯ ტრადიციებთან ბრძოლა, რომლებიც არ შეიძლება ისეთ მაღალგანათლებულ და კულტურულ ერს გააჩნდეს, როგორც ქართველი ერია!

წინადადება შემომავს ქართველი ქალებისადმი მივიღოთ მიმართვა ან წერილი.

იმედი მაქვს ჩვენი მცდელობა შედეგს გამოიღებს, რომ იტყვიან ძალი შეგვინებს ქაღალცს!

ნინო ტვანინა — თბილისის საქალაქო საბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარის მოადგილე, თბილისის ქალთა საბჭოს თავმჯდომარე.

— მანკიერ ტრადიციებთან ბრძოლა მართლაცდ სერიოზული, მე ვიტყვით, პოლიტიკური ფლერადობის საკითხია. ქალთა ევბერთელა არმიას, რაღა თქმა უნდა, ბევრი რამის გაკეთება შეუძლია. ოღონდ არავითარი კამპანიურობა! ბეჯითი, სისტემატური პრობანანდა საჭირო. ამიტომ განუსაზღვრელია პრესის როლი!

ამ საქმის ინიციატორებად და ცხოვრებაში მის დანერგვავეება ქალთა საბჭოები შესახებ. მერწმუნეთ, ქალთა საბჭოებს უამრავი პრაქტიკული ღონისძიების ჩატარება შეუძლიათ. პირადად მე მინდა ოფიციალურად განაცხადო, რომ თბილისის ქალთა საბჭო ამ საშეიღოგო საკმის აქტიური მონაწილე გახდება. აქვე უნდა დავმინო, რომ შთავარი როლის შესრულება მინც რაიონის, წარმოების ხელმძღვანელებსა და სასოფლო ყრილობებს შეუძლიათ. მიიგონეთ კაცბეთის მაგალითი.

არსებობს მანც ტრადიციებთან მებრძოლი სპეციალური დანუხებულება, მაგრამ, როგორც ვხედავთ, მათ მცდელობას, ჯერჯერობით, ჩვენ რომ გავმძმნოს, ისეთი ნაყოფი არ გამოუღია. ეს რომ ასე ხდეს, ჩვენც ხომ არ შევხედვობოდი დღეს ერთმანეთს.

ნინო ჯაჰარენკო — აკადემიკოსი.

— სწორედ რომ ჩამაფიქრებელ ამბავთან გვაქვს საქმე. მართლაც ძლიერ გაიდა ფესვები ანგარებს დამყარებულმა ტრადიციებმა. ქორნილი და ქლები ზოგერთისათვის არასწორი შემოსავლისა და გამდიდრების წყაროდ იქცა. რა სამწუხაროა, რომ ჩვენში განათლების ცვენის დონეს, რომელიც სულ უფრო იზრდება (საქართველოში სხვა რესპუბლიკებთან შედარებით, ყველაზე მეტი უმაღლესი განათლების მქონეა), არ შეესაბამება მოსახლეობის ყოფიტი კულტურის დონე. აი, ავიღოთ თუნდაც ტრანსპარანტები — მიცვალებულის სახლზე გამოკიდებული წარწერები: დეჰტორით ამას და ამას. ხომ დამეთანხმებით, რა ცუდ ხასიათზე გვაყენებს იგი ამ სახლის წინ გავლისას, როგორ შეგვეკუმუბა ხოლმე სვედი გული, ნუთუ ადამიანმა თავისი დარიდი და წუხილი საკუთარ სახლში ვერ უნდა დააბატონოს. ასეთ ტრანსპარანტებს წინათ მხოლოდ დასავლეთ საქართველოში ავრადუნენ. ახლა მან უღელტეხილი გამდობახა და აღმოსავლეთ საქართველოც იკიდებს ფეხს. გვაქვს ნამდვილად სერიოზულად დაფიქრების საბაბი.

ლუბა შენიაშვილი — პროფესორი.

საესებოთ ვთანხმები ქალბატონ ნინოს, ჩემის ფიქრით საქირია ამ საქმისადმი მეტი ერთსულევენება სუფედეს შრომით კოლექტივებშიც. ზოგიერთი სხვათა შორის უფურებს ამას, უფრო მეტიც, სრულ კაპიტულაციას აცხადებს. განა იშვითად გესმენია, რა ვქნათ, ბატონო, მე და შენ ქვეყანას ვერ გავასწორებთ. თუ და შენ“ მცდარი აზრია. სწორედ მე და შენ გავასწორებთ, თუ კი მოვინდომებთ, ოღონდ ეს არის, ძალიან უნდა მოვიინდომოთ. თუ კაცი ძალიან მოინდომებს, მეთებს შეძრავს!

ჩემის აზრით პრესას მეტი გაბედულება მართებს, იქნებ სჯობს, კონკრეტული ფაქტები გამოავაშუაწიოთ, ნამდვილი გვერები დავასახელოთ. საქიროდ მიმანია რედაქციის აქტივის გასახლა რაიონებში. იქ იგი პირადად შეხვდება მშრომელებს და გულახდილ საუბარს გამართავს რიგ მტკივნეულ საკითხებზე. გამოერებს არ მოვიერდები და ვიტყვი, უნდა ამაღლდეს ამ მიმართულებით ქალთა საბჭოების როლი, მათი ქმედობა.

რედაქციამ დიდებული საქმე წამოიწყო, ვფიქრობ, იგი უთუოდ გამოიღებს ნაყოფს.

ნელი გურჯანიძე — პარტიის თბილისის საქალაქო კომიტეტის მეთორე მდივანი:

— მინდა დაკრძალვის ცერემონიაზე, კერძოდ, ყველაფერისა და გვირგვინების მიტანის საკითხზე შევჩერდე. აქ, მაგნი, ცოტ-ცოტას ყველანი ვცოდით, გვეწმენლება ხელცარიელი მისვლა. არადა, რა კარგად იყო ყოველივე მოწესრიგებული, გარდა ძალიან ახლობლისა და ოფიციალური დანსებულებისა, გვირგვინი აღარავის მიჰქონდა. პირდაპირ გასაკვირი პროცესები ხდება. სრულიად უმიზეზოდ კვლავ აღორძინდა ძველი ჩვევა — ზღვა ყვავილები და გვირგვინები... ფიქრობ, აქაც თავი იჩინა ნამხედვრობამ, შეჯიბრმა ვინ უკეთეს გვირგვინს მიიტანს (ახლა მინიატურული, მინდვრის ყვავილებიანი გვირგვინებია მოდაში), მერნამუნი, ზოგიერთი ყვავილი თუ გვირგვინით გამოჩნეულად ხელდამშვენებული, წესიერადაც არ იცნობდა არამც თუ მიცვალებულს, არ იცნობს ჭირისუფალსაც კი.

ზოგი რამ ქორწილზე: იტყვიან ლხინი და ჭირი ძმებიაო, მაგრამ რა სანწყინია, როცა ზოგიერთი ჭირსა და ლხინს თითქოს განგებ აწყვილებს. თბილისის პარტიის კომიტეტმა ახლახან ამაზრუნეს შემოიხვევა განიხილა. — ერთმა მექორწილე ოჯახმა საორტულ მოუდანზე გარძელ სევაში მოაწყო ნადიმი, რასაც სრულიად უდანაშაულო ყმაწვილის სიცოცხლე შეენირა და... იქვე ლხინი ჭირად, დანივრა

ორი ოჯახი; (მოკლულისა და მკვლელისა) ჩაშხამდა ახალგაზრდა წყვილს ბედნიერება, ეს ტრატედია კი მათ ცხოვრებას სამუდამო ჩრდილად აედევნა. არადა, შეიძლებადა ყოველივეს დროზე აღკვეთა. სად იყო საბინაო კომიტეტი, სახლის რწმუნებული, უბნის ინსპექტორი, კარის მეზობელი, ახლო ნათესავი, დანსებულება, სადაც ოჯახის უფროსი მუშაობს, და ბოლოს, სად იყვნენ მექორწილეთა კოლეგები და მეგობრები, რატომ უშუშებენ ასეთ კომპრომისს? ბევრს ხომ

ნამდვილად არ მოსწონს ეს... (თავი მოკრულია, მაგრამ საქმეზე არ... კეთილკამო ტიანი კაცის პოზიციას... ზიცია ანკობს. აღარაფერი... წყლის შემგროვებელ... უნდა შეიძლება...)

ქალი ოჯახის ბერკეტია, ერის ჭირისუფალია, შვილების დედა, ქალბა თუ გაინაო, უღქვამთ ჩვენს წინაშეს...

მართლაც თუ ქალმა მოინდომა შეუძლებლეს შეძლების და ალბათ, უნდა შეიძლოს კიდევ.

მედეა მუხრანელი — პარტიის საგარეო რაიონის პირველი მდივანი:

— ჩვენმა პარტიის ცენტრალურმა კომიტეტმა სპეციალური დადგენილება მიიღო მაგნი წეს-ჩვეულებებთან საბრძოლველად, რასაც მთელი მოძრაობა მოჰყვა, მაგრამ, როგორც ჩანს, ეს ხანგრძლივი პროცესი გახლავთ და დღევანდელ ეტაპზე ქალთა ფუნქციის პოზიცია სრულიად სწორი და რეალურია.

ჩემის აზრით, დამკვიდრებულ წეს-ჩვეულებებს ძალიან სათუთი მოჰყვრება ესაჭიროება. დროთა განმავლობაში ზოგიერთ ტრადიციას ცუდი დანალექი გაუნდა და იგი რესტრუქტორის ფრთხილი ხელით უნდა მოვალყოლო. ზოგიერთ რამეზე ხელაღებით როდი უნდა ვთქვათ უარი. განა ცოტა ცვიით ისეთი შემთხვევა, როცა პროგრესულად მოაზროვნე კაცმა ქელები არ გააკეთა და მერე ზოგიერთის მწარე სიტყვამ გული ატყინა? აქ, რაღაც ახალი კრიტერიუმებია მოსაძებნი. უპირველესად, ალბათ, სასოფლო ყრილობებმა უნდა გააგრძელონ ამაზე სჯავასი. ბევრის გაკეთება შეუძლიათ რაიონის მესვეურთ, თუ ისინი თავის მხედველობის არეში მოიქცევენ ყველა სანსკრულებლო ღონისძიებას და თავის წინამძებნულ ძალას სწორად მოიშველებენ, (არავითარი

ადმინისტრაციული მიდგომა), მერნამუნი, შედეგი არ დააყოვნებს.

მეტი პრობანადა სჭირდება კომკავშირულ ქორწილს. საგარეო რაიონის ახალ სოფელში, უდაბნოში, კომკავშირული ქორწილი ჩვენ უკვე დავაკანონეთ. არც ერთი ბედნიერი წყვილის დალოცვა არ ხდება აქ სოფლის თავმჯდომარის გარეშე. ეს კი, დამეთანხმებით, წესრიგის გარკვეულ გარანტიას იძლევა. სოფელ უდაბნოში კიდევ ერთი ახალი ტრადიცია დავამკვიდრეთ, — საშოქალაქო ნათლობა. ბებერ ძირზე ახალმა ყლორტებმა იფიქრა, უდაბნოელ ბავშვებსაც ჰყავთ თავისი შორეული წინაპრებით ნათლები. იღონდ, ამჯერად ნათლებს ახალი სოციალური ფუნქციები დავკისრათ. გამოიტყნა კომუნისტურ საზოგადოებაში ადამიანთა დაბლობების კიდევ ერთი მშვენიერი ფორმა. აქ გამოირიცხულია ყოველგვარი რელიგიური და წინა პლანზე წამოწეული საბჭოთა მოქალაქის მრწამსი — მეგობრობა, ნათესაობა ყოველგვარი ანგარების გარეშე! მივლი საგარეოს რაიონი, მისი ქალბა საბჭო ყველაფერს გააკრებს იმისათვის, რომ აქ გამოთქმულ კარგ სურვილებს და თავის წინამძებნულ ძალას სწორად მოიშველებენ, (არავითარი

რომ იტყვიან, ასევე გაგონილს ერთხელ ნანახი სცნობია.

ნინო ლაშინი — საფეიქრო და მსუბუქი მრეწველობის მუშათა პროფკავშირის რესპუბლიკური კომიტეტის თავმჯდომარე:

— პარტიის დადგენილება მავნებელი ციების წინააღმდეგ საბრძოლველად სულ უფრო მეტ გამოხმობურებას პოულობს. ამას მონაწილეს დღევანდელი სხდომაც. შეფერდები თელეთის ქორწინების სახლზე. ამ მშენებრი შენობის ლამაზ, თანადგროვე, კომფორტულ დარბაზში ახალგაზრდებს შეუძლიათ ქორწინი გადანიადონ. ის ფაქტი, რომ ზეიმი სახელმწიფო დაწესებულებაში ეწყობა, თავისთავად, ზღამზღველობის გარკვეულ საშუალებას იძლევა: ხომ შეიძლება შეიზღუდოს სტუმართა რიცხვი მაინც, მითუმეტეს, რომ აქ სუფრის გაშლა უსაშველოდ ძვირი ჯდება, რაზეც, ალბათ, სერიოზული დადგენილება მართებთ მათ, ვისაც ჯერ არს. იქნებ, როგორმე მოხერხდეს, რომ დარბაზი და ჯამ-ჭურჭელი მაინც იყოს უფასო. ასეთ ადგილებში შესვლა, მტნაკლება, ყველაასათვის ხელმისაწვდომი უნდა გახდეს. მეტი უნდა აკეთდეს სარიტუალური დაწესებულებები, ორი სამი მაინც თითოეულ რაიონში.

დიდია პროფკავშირის ძალა, დაწესებულების პროფორგზუ უკეთ ვინ იცის, რით სუნთქავს, რა მოთხოვნები ან რისი საშუალება და სურვილი აქვს მის თანამშრომელს. პროფკავშირულმა ორგანიზაციამ აქ უკეთესობა უნდა თქვას თავის ავტორიტეტული სიტყვა.

წესჩვეულებათა დახვეწისა და მისთვის თანამდგომარე ელფერის მიცემის, ასევე ახალი ტრადიციების დანერგვის საჯაროობისათვის დიდი ზეფრთიონი აქვს რადიოს, ტელევიზიასა და თეატრს, ეს მასობრივი ინფორმაციის საშუალება უფრო უკეთ, ქმედითად უნდა გამოიყენებოდ.

ვერა ქავაშვილი — სოციალისტური შრომის გმირი, სკკპ ცენტრალური სარევიზიო კომისიის წევრი:

— დიდი ხანი არ არის, რაც დედა გარდაემცვალა, პურმარილიანი ქალი იყო ის მაღლიანი. ბოლო დროს ბევრს ავადმყოფობდა. მნახველი, რომ კარს შემოაღებოდა, თვალთი მანიშნებდა, არ გაუშვა, პური აჭამეო. ალბათ, გამიგებთ რა ძნელი იყო ჩემთვის მრავალსულთან ქელვებზე უარის თქმა. მაგრამ, ერთი წუთითაც არ დავეჭირებულვარ. აბა, ვინ უნდა იყოს მაგალითის მიმცემი, თუ არა მე! ნამდვილად აღმშობილებული ვარ იმით, რაც დღეს ჩვენს ქალაქში ხდება: ქორწინლებსა და ქელვებებს პირდაპირ ეზოებში მართავენ. გვიარ ღამემდე არ წყდება ხმაური და ღრიანიცელი. სხვა თუ არაფერი, იმას მაინც უნდა მოვერდოთ, რომ თანამედროვე მჭიდროდ დასახლებულ ბინებში მანერებს ძიღს ვუფრთხოთ.

თავს უფლებას მივიცემ, ყველა ქართველ მუშის სახელთ განაცხადო: ყველაფერს გავაკეთებთ, რაც ჩვენზეა დამოკიდებული, რომ აქ გამოთქმულ აზრებსა და წინადადებებს მშრომელთა კოლექტივებში გზა გაუვსნათ და ცხოვრებაში დაინერგოთ.

ქეთევან ლაშინი — აკადემიკოსი:

— ჩვენი შეკრება ძირითადად ორი საკითხი გამოკვეთა — წრეგადასული ქორწინი და ქელვები.

ქორწინება სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის აქტია. იგი ნამდვილად ცდილება პირადულს, იქმნება ოჯახი — ახალი უფრედი, რომელიც პასუხს აგებს საკუთარი თავისა და მომავალი თაობის წინაშეც. მაგრამ თავად ქორწინი მაინც მეტად ინტიმურ მომენტად მიმაჩნია და ამდენად, მომხრე არა ვარ პირადული ზარ-ზუგით დემონსტრირებისა ქორწინება დღეს ძალიან გრანდიოზული ხასიათი მიიღო. ჩემი თაობის ხალხი საქორწინლო სუფრაზე მხოლოდ ახლო ნათესავ-მეგობარს ევატყებოდა, რაც სრულიად ნორმალური გახლდათ. ჩემის აზრით, სასურველი იქნება, თუ ჩვენი ახალგაზრდები ბები-ბაბუების მავალითს მიბაძევენ.

ადმინისტრაციული ღონისძიებები მიზანშეწონილად არ მიმაჩნია. პარტიის ცენტრალურმა კომიტეტმა დროულად მიიღო დადგენილება და პირველმა შედეგებმაც არ დააყოვნა, მაგრამ, რატომაც, შემდეგ ეს პროცესები შენედა და დღევანდელ ეტაპზე, მთავარ ძალად მაინც მორალური ზემოქმედება გვეუღებება. საზღვარს გადასული ქორწინი და ქელვები მაინც შეყრობითი ადამიანების მანკია. ერთი ასეთი შემთხვევა მაგონდება: გარდაემცვალა ოჯახის უფროსი, მუშობლებმა, „როგორც წესია“, ფული შეკრიბეს. შეიღმა ეს სასტიკი შეურაცხყოფად მიიღო და ფული უკან დააბრუნა. „უკილომა“ მუშობლებმა მიცვალებულის შესანდობარი რესტორანში დალიეს.

ვფიქრობ, კომენტარი ზემდეტია.

მწვედ უნდა გავაკრიტიკოთ აგრეთვე ისეთი ცდილი ჩვევები (რომლებიც საცოტრადიცად იქცევა), როგორც არის გონებასახვილურად მონათლული „დექერტაცია“ და დღეობა-ნათლობაზე ფულის ზუტება. იქნებ ეს ცალკე სასაუბრო თემაც იყოს.

უნდა ვიფიქროთ საჩუქრის ახალ, სადა ფორმაზე. საჩუქარი ფსიქო — გადახდილი ფულით არ უნდა იზომებოდეს.

ივლიტა მისხიშვილი — საქართველოს სსრ ტელევიზიისა და რადიომაუწყებლობის სახელმწიფო კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე;

— რედაქციამ გონივრული ღონისძიება ითავა. აქ ბევრი ითქვა ჩვენი ტრადიციების ავკარგზე. მე კიდევ ერთხელ მინდა ხაზი გავუსვა, რომ ძველ კარგ ტრადიციებს საოული მოყვრება და გაფრთხილება ესაჭიროება, მანკიერსა და წრეგადასულს კი — დაგმოხა. თუ გვირდა, რომ ამ შეხვედრამ გარკვეული შედეგი გამოიღოს, ტემში არ უნდა შევანელით, პირიქით, მიუღი დასაშრობა, მიუღი მოძრაობა უნდა გამოვაცხადოთ. ამ ბრძოლაში დიდი როლი შეიძლება შეასრულოს ხოცილოლებსა და ეთნოგრაფების გამოცემა პრესაში და ტელეეკრანზე.

თამარ ლაშარაშვილი — საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი;

— გვირგვინებისა და ყვავილების აკრძალვის რაიმე ფორმა უნდა მოვიფიქროთ. იქნებ სჯობდეს ყვავილების მალაზიებში დადგინდეს დაკვეთების შეზღუდვის გარკვეული ნუსი.

კარგი იქნება, თუ გარდასულთა მოგონების დღეზე ვფიქრობთ. ის, რაც ჩვენი სასაფლაოებზე მიცვალებულის მოსაგონარ დღეს ხდება (ჯერჯერობით იგი რელიგიურ დღესასწაულის თარიღს ემთხვევა), შეუნყნარებლია.

დასაგმობია აგრეთვე ქორისუფლისათვის ფულის შეგროვების, ანდა როგორც ამას ზოგიერთი განმარტავს, „სესხება-გასესხების“ ფორმა. ეს ამბავი პირდაპირ დაუღვევლ პრობლემად იქცა.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ბევრი ოჯახს თავისი — განსხვავებული ჩვევა აქვს, თითოეული ჩვენივენი იცნობს, ალბათ ისეთ ოჯახებს, რომლებიც გაბედულად ალუდებენ ამ მცდარ კანონებს და არაკეთარ ქელებს და დიდ ნაღიმებს არ მართავენ.

მინდა ვისარგებლო შემთხვევით და ჩვენს ქალებს შევახსენო ისიც, რომ საჭიროა ზომიერების გრძნობა, თორემ მეშინაობის ქიამ ბევრგან შეაღწია, ბევრმა დაკარგა ზომიერების გრძნობა. ზოგიერთმა კი მიზნად გადაჭარბებული ფუფუნება დაისახა; ამის მაგალითია სამკაულების ასეთი სიჭარბე. ავეჯის ნამდუაუნუ მცლა. ძვირადღირებული რემონტების კეთება და ბევრი რამ, რისი ჩამოთვლაც ახლა შორს ნაკვიყვანდა.

მთავარი ძალა, რითაც შეიძლება ყოველივე ზემოთქმულზე გარკვეული ზემოქმედების მოხდენა, ვფიქრობ, მინდ შრომით კოლექტივებში უნდა ვეძებოთ.

ნანა პალაშვილი — პროფესორი;

— თუ ზოგიერთი ჩვენი მკითხველი არ მიწყენს, მინდა ხაზგასმით აღვნიშნო, რომ მსუხარების გამოხატვის ფორმებშიც უწინდებ პიროვნების შინაგანი კულტურა. და თუ ჩვენ დღეს ამდენი ლაბარაკი დაგვჭირდა დაკრძალვის წრეგადასულ ტრადიციებზე, ეს, ალბათ, ზოგიერთი ქორისუფლის დაბალ კულტურულ დონეზე მეტყველებს. შეიძლება ასეთი კატეგორიული განცხადება ზოგმა ზემდებდაც ჩათვალოს, მაგრამ რაკი გადაწყვიტეთ ამ ნანკს სამკედრო-სასიცოცხლო ბრძოლა გამოუცხადოთ, სხვა გზა არ დაგვჩენია, ყველაფერს თავისი სახელი უნდა დაგვრქვათ.

მამაჩემი ძველი ბოლშევიკი ვახლათ, პარტიის წევრი 1917 წლიდან. სიკვდილის წინ კატეგორიულად გადავფრთხილა, არავითარი ზემდებლობა არ ყოფილიყო მის დაკრძალვაზე. მე ჩემი დანაზოგი ფული მაქვს და ის მეყოფა, აკაკის და ვეფას საფლავს თუ უბრალო ქვა ადებს, ამით მათი ღირსება როდი მცირდება. ეს იყო ჩემი სპეტაკი მამის მაღალი სულის კიდევ ერთი გამოხატულება. ასეთ ტრადიციებზე აღზრდილს, მე სხვაგვარი მსჯელობის უფლება არ გამაჩნია.

კიდევ ერთი ნაკლი გვაქვს, თუ შეიძლება ამას ნაკლი ეწოდოს. უცხო სტუმრის პატივისცემისას ხშირად ვკარგავთ ზომიერების გრძნობას. მეტი კი გული ვგვტკივა, როცა შინ დაბრუნებული სტუმრის სიტყვებს ვინმე გადმოსვლელია, მე საქართველოში ვერაფრის ნახვა შეუძლია, მიუღ დღეს სუფრასთან ვატარებოთ. სანახავი კი, მართლაც რომ ბევრი გვაქვს ქართულებს იქნებ ამბავი დავეფიქრობოთ სერიოზულად. ხალხს უთქვამს: ზომიერება ოქროაო.

ყვეთაანებში გამომსვლელია აზრს, საჭიროა ნერიული მიგმართოთ ქართველ ქალებს.

***

ძვირფასო მკითხველო, სხდომა არ დამთავრებულა. ამ რეპორტაჟის ნაკობის შემდეგ ჯერ იტყვენა, იტყვენ რომანდებით ჩვენი საუბრის დაუსრულებლი მონაწილე. მიმდევრო მონიერბში სისტემატურად დაიბეჭდება თქვენი გამოსვლები. ველით ნერილებს!!!

რეპორტაჟი

ნანული ცაბარაიშვილისა

ნ ე რ ი ლ ი

ყველა ქართველი ქალისადმი

ძვირფასო ქალებო!

განსახლებული ქალის როლი საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. ჩვენ კაცობრიობის მშენებელი და ღირსი ნახევარი ვართ. ტყუილად ხომ არ გაისმის ტკილ ქართულში ქალის სადიდებელი — „დედამინა, დედაჩა, დედაბუნება, დედაბოძი, დედა ვფიცავარ, დედის რძეავით შეგერგოს.“

ტრადიციებს ხალხი პქმნის, ამიტომაც ტრადიციები ერს საყოთარ სახეს, განუმორებელ კოლორიტს, რაღაც ძალიან თავისსა და განსხვავებულს ანიჭებს. ამა თუ იმ ხალხზე ხშირად ტრადიციების მიხედვითაც აკეთებენ დასკვნებს — მდიდარი, დახვეწილი ტრადიციების მქონე ერიაო, იტყვიან. გამონაკლისი არც ჩვენა ვართ. ბევრჯერ გვსმენია, რა დიდებული ხალხია ქართველები, მოყვასის შემბრალე, მტრის დამლახერავიო. გვსმენია და სიამაყით აღვსილვართ.

მაგრამ სრულიად საპირისპირო აზრისთვისაც მოგვირავს ყური. მოგვირავს და ადვილფიქტობულვართ, გვიდარდია: საბაბის მომცემი და გავკვიცხავს, თავზე რისხვის ზარები დაგვიღვინა.

დღეს ყველა ძალიან კარგად გრძნობს და ხედავს, როგორ ირღვევა ლხინსა და უამრავ ჭირთა თმბამ: გამოტარებული მამა-პაპური ტრადიციები. ირღვევა და სრულიად ახალ, მანკიერ ხასიათს ღებულობს. საქართველოს კომპარტიის ცენტრალურმა კომიტეტმა მანვე ტრადიციებისა და წესჩვეულებების წინააღმდეგ ბრძოლის გაძლიერების ღონისძიებათა შესახებ სპეციალური დადგენილება მიიღო. მანვე გადაჭრა ახალი, თანამედროვე საბჭოური ტრადიციების შექმნისა და აღმოცენების საკითხი, რომელსაც სულ რამდენიმე წელიწადში შეესხა ხორცი.

ჩვენს რესპუბლიკაში, როგორც საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ლიდერმა ლ. ი. ბრეჟნევმა ბრძანა, საქმე კარგად მიდის. ეს შეუფასება უდიდესი სტიმულია კეთილ საქმეთა და გმირობათა გასამრავლებლად.

ყურნალ „საქართველოს ქალის“ რედკოლეგიის გაფართოებული სხდომის მონაწილენი:

- პირიმო პანჯაშვილი — სსრ კავშირის სახალხო არტიტი;
- მარიამ ბარათაშვილი — მწერალი;
- ნონა ბაშინიანი — მსოფლიოს ხუთჯანს ჩემპიონი ქალკაჷ;
- ნინო გურბანიანი — პარტიის თბილისის საქალაქო კომიტეტის მებრე მდივანი;
- ლელა ზარბანიანი — 17 წელის დედა.
- იულია თაბაძე — კომუნურნიების თავმჯდომარე, სოციალისტური შრომის გმირი;
- ზინაიდა კვაბაძე — საქართველოს სსრ პროფსაბჭოს მდივანი.
- ქეთევან ლომთათიძე — აკადემიკოსი;
- თამარ ლაშარაშვილი — საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი;
- ნინო ლაბია — საფეიქო და მსხუბე მრეწველობის მუშათა პროფკავშირის რესპუბლიკური კომიტეტის თავმჯდომარე;

„საქართველოს ქალის“ რედკოლეგიის გაფართოებული სხდომამ დაგმო მანვე-მანკიერი ტრადიციები და წეს-ჩვეულებები, შეუნყნარებლად მიიჩნია 300-400 და მეტ კაციანი ქორნილები თუ ქველები, რომლებზეც ერთმანეთისათვის სრულიად უცხო საზოგადოება იყრის თავს. თუ სამედიცინო და იურისტრუდენციის სტატისტიკას მოვიშველიებთ, ასეთ ხალხმრავლობაში შეიძლება აღმოჩნდეს სულით დაავადებული ავადმყოფი ან სოციალურად საშიში ელემენტი. აი რატომ არის, რომ ქორნილი და ქველები ზოგჯერ ტრაგიკულად მთავრდება ხოლმე, რომლის მონაწილე თქვენი ყოფილხართ და ჩვენც.

სხდომამ ასევე მანკიერად მიიჩნია ფულიის შებრუნების ჩვევა: ქართველი კაცი (და არა მარტო ქართველი) ყოველთვის უნდოდა მეგობრულ ხელს სახსარმოკლებულ ან ბოლად დარჩენილ ოჯახს, მორალურად ამხნეველად და მატერიალურად უშველებოდა. ეს დიდებული ჩვევა და მას მეტი განმტკიცება ესაჭიროება, იგი არ უნდა აგვირის ანგარებასადამყარებულ, იოლი გამდიდრების მანიით შეპყრობილ ადამიანთა მიერ გამოკონებულ წესში.

ძვირფასო ქალებო! მოგმართავთ თხოვნით, მარტო ამ წერილის და რეპორტაჷის კითხვით და მათ ირგვლივ სჯავაბასით ნუ შემოიფარგლებით. ბრძანეთ თქვენი საბოლოო აზრები და დაუყოვნებლივ ამოქმედდით! სამომედეგ ასაპრუზი კი ძალზე დიდია: ეს არის თქვენი საქართველო და ნათესავ-მეზობლების ოჯახები; ეს არის კულტეტივი, სადაც იღვწიან; ეს არის სოფელი და ქალაქი, სადაც ცხოვრობთ; და ბოლოს, ეს არის ჩვენი მშობლიური საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა!

დაე, ჩვენი — ქალების სიტყვა და საქმე ერთი აფილიყოს! იმედი გვაქვს თქვენი გულმხურავლებისა, აქტიური მხარდაჭერისა და თანდაგომისა!

- მეღმა მუხამბიშვილი — პარტიის საგარეკოს რაიკომის პირველი მდივანი;
- ივლიტა მისხიშვილი — საქართველოს სსრ ტელევიზიისა და რადიოაუწყებლობის სახელმწიფო კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე;
- ლუბა ნიბარაძე — ექიმი, სოციალისტური შრომის გმირი;
- ნინო მანანი — თბილისის საქალაქო საბჭოს აღმსავლობის თავმჯდომარის მოადგილე, თბილისის ქალთა საბჭოს თავმჯდომარე;
- ნანია სამხინიშვილი — მანქანებელი, სოციალისტური შრომის გმირი.
- პირა მუხამბიშვილი — მუშა, სოციალისტური შრომის გმირი, სკა ცენტრალური სარევიზიო კომისიის წევრი.
- თამარ უშუქუნი — ორჯანის სოციალისტური შრომის გმირი;
- ნანია ზალუბაშვილი — პროფესორი;
- ლუბა შიქრულანი — პროფესორი;
- ზუზანა ჩიქოვანი — თბილისის საბაქო მოქალაქე;
- ნინო ჯაბახიშვილი — აკადემიკოსი.

პოეტის მუხლი და მუხარამი

საქართველოს სახალხო პოეტის, აკადემიკოს გიორგი ლეონიძის შინაარსიანი ცხოვრების თანამგზავრი იყო ერთგული მეუღლე და მეგობარი, მცხეთის რაიონის სოფელ გორგონის მკვიდრი ეფემია გედევანიშვილი, რომელიც თავიანთ სცემდა მოღვაწე ქმარს და ხელს უწყობდა შემოქმედებითს შრომაში.

გოგლამ ეფემია მცხეთაში, დის ოჯახში გაიწინო. ქალიშვილი პოეტის სიძის ნახევარი და იყო და ხშირად დაიარებოდა ძმის ოჯახში. გ. ლეონიძეს გატაცებით შეუყვარდა ეფემია. ქალიშვილიც თანაურგანობდა.

გათხოვებამდე ეფემია საქართველოს იუსტიციის სამინისტროში მუშაობდა. ეს მომზობილელი და კულტურული ქალიშვილი საზოგადოებაში დიდ ყურადღებას იქცევდა. განათლებასა და შრომის-მოყვარეობასთან ერთად, იგი ეთავაყვანებოდა ხელოვნებას, რაც ამკობდა და ამალეუბდა მის ღირსებას.

ეფემიამ და გოგლამ ჯვარი დაიწერეს 1921 წელს, თბილისში, სიონის ტაძარში, ქორწილი კი კაფე „ქიმეირონიში“ გააღიხადეს.

ქორწინების წლისთავზე ოჯახს გოგონა

შეეძინა, მას ნესტანი დაარქვეს, ნესტანის თინათინიც მოჰყვა და ოჯახში სიხარული დამკვიდრდა.

პოეტის სტუმართმოყვარე ოჯახის კარი ყოველთვის ღია იყო ნანცობ-მეგობრებისათვის, ცოლი და ქმარი თითქოს ერთმანეთის ციკლებოდნენ მათს გულთბილ შეხვედრაში.

პოეტის ოჯახის ხშირი სტუმრები იყვნენ ტიციან ტაბიძე, პაოლო იაშვილი, სანდრო შანშიაშვილი, სერგო კლდიაშვილი... მოძმე რესპუბლიკებიდან თბილისში ჩამოსული სტუმრები: ნიკოლოზ ტიხონოვი, ვიქტორ გოლცევი, ნიკოლოზ ზაბოლოცი, მიკოლა ბუაჩი, სამედე ვურლუნი და სხვები, რომლებიც დიდად აფასებდნენ ამ სანაქებო ოჯახის მასპინძლებს.

გიორგი ლეონიძის ჩვევად პქონდა: ახალ ლექსს პირველად ოჯახში წაიკითხავდა. მისი პირველი კრიტიკოსიც ყოველთვის მეუღლე იყო. ეფემიაც წერდა ლექსებს, მაგრამ, თუმცა მისი ნაწერები ქმარს მოსწონდა, არ ცდილა მათს გამოქვეყნებას.

1936 წელს გ. ლეონიძემ სიყრმეში დაწერილი ლექსები სათუთად შეკრიბა, გააანერო მოზრდილ რეულში და უძღვნა

ეფემიას. სამუხაროდ, ეს ძვირფასი ხელნაწერი ოჯახიდან დაიკარგა.

ერთხელ პოეტმა მცხეთაში საგანგებოდ წაიყვანა მეგობარი მხატვარი ვ. ჯაფარიძე და დახატვინა სახლი, სადაც ახალგაზრდობის დროს ხედებოდა ეფემიას. სურათს პოეტმა ასეთი წარწერა გაუკეთა: „უფიქრად ჩემს მეგობარ ეფემიას, 1919-1920 წლების სამახსოვროდ და მოსაგონებლად, ჩემს მიერ საგანგებოდ შეკეთილ სურათს. გოგლა. 2 აპრილი 1943 წ.“

ეფემიას თავზარი დასცა საყვარელი ქმრის სიკვდილით. დიდი პოეტის ქვრივი ხშირად ავადმყოფობდა, ნუხდა, შფოთავდა. მალე თვითონაც სამუდამოდ დახუჭა თვალი. ამბობენ, მისი უკანასკნელი სიტყვა გოგლა იყო.

გ. ლეონიძის მეუღლისა და ერთგული მეგობრის, ეფემიას ცხედარი, საკადრისი პატრიტი მიაბარეს პოეტის მშობლიური სოფლის პატარძელის მიწას, სადაც მისმა საყვარელმა გოგლამ ბავშვობის ძვირფასი წლები გაატარა.

მხატვარი, რესტავრატორი

თონა ასიტაშვილის მხატვრობის ნიჭი პატარაობიდანვე აღმოჩნდა. პატარაობიდანვე შედეო ბ ძნელადის სახეობის პოინტრა და მოსწავლეთა სახაზლის კარა, სადაც თავის პირველ პედაგოგთან, ცნობილ ქართველ მხატვართან გრიგოლ მესხთან ეუფლებოდა ხატვის საიდუმლოებებს. სისტემატურად მონაწილეობდა მოსწავლეთა სამხატვრო გამოფენებში. კონკურსებში და თიშქის უოველთვის წარმატებას აღწევდა სამხატვრო სასწავლებლის დამოაგრებისთანავე თონა თბილისის სამხატვრო აკადემიაში გრაფიკის ფაკულტეტზე შედის. — წიგნის გაფორმებისა და ილუსტრაციის სპეციალობის განხრით (პროფ. ი. შარლენანის კლასი).

აკადემიაში სწავლების წლებში მან თავი გამოიჩინა როგორც ნიჭიერმა ახალგაზრდა შემოქმედმა და პროფესორ ი. შარლენანისა და პროფესორ ვ. კავარაძის რეკომენდაციით საქართველოს მხატვართა კავშირის წევრი გახდა.

შემოქმედებით ასპარეზზე ახალგაზრდულმა მზარდმა მხატვარმა მასვე დაკისრებულ პასუხსაგებ დაკლებას იმთავითვე კარგად გაართვა თავი. ამიტომ შემოხვევითი როლი იყო. როცა თონა ასიტაშვილი აკადემიის დამოაგრების პირველივე დღიდან აქტიურად ჩაება რესტავლაციის სისხლსავე ცხოვრებაში იგი 1960-64 წლებში შემოქმედებით მიღწენაში გაიგზავნა გერმანიის დემოკრატიულ რესპუბლიკაში. კერძოდ ღრეზდენის სურათების გალერეაში — მხატვარ-რესტავრატორად იქ მხატვარი მუშაობდა ცნობილი ოსტატების ჰენრიხ შვაგაროსის, ლეა გრუნდიგის და კურტ კერნენის ხელმძღვანელობით.

თონა ასიტაშვილმა არაერთ შედეგს დაუბრუნა „სიკოცხელი“ როგორც ღრეზდენში მუშაობისას, ისე საქართველოში დაბრუნების შემდეგ.

სურათის რესტავრაცია რთული პროფესიაა. „საიუველირო ხელოვნებას ჰგავსო“, წერდა ერთ-ერთი ხელოვნებათმცოდნე. თონა ასიტაშვილი ოქრომედელივით ჩაქირკიტებს ამ ნახატებს და მაქსიმალურად ცდილობს მათ „განუკრინებას“

სარესტავრაციო საქმიანობა დიდ გამოვლილებასა და მადლს საშემსრულებლო ოსტატობას მოიხივს. თ. ასიტაშვილი ამ მხრივ მართლაც რომ ნამდვილი პროფესიონალია. იგი ზედმიწევნით სრულყოფილად ფლობს ამ რთულ საქმეს.

თონა ასიტაშვილი, როგორც შემოქმედი, მარტო მხატვარ-რესტავრატორობით როდი შემოიფარგლება — იგი ნაყოფიერად მუშაობს სახვითი ხელოვნების მრავალ ფანრში. მის მიერ აკურთხული შესრულებული ნაწარმოებები ხასიათდება მხატვრული და დასრულებული კომპოზიციური თხრობით, კოლორიტის ფაქიზი შეგრძნებით, დაკონიურთ გამომსახველი საშუალებებით. იგი კარგად ახერხებს თავისი საოქმედლის გადმოცემას. მხატვარს უნარი გააჩნია ღრმად ჩაწვდეს ბუნების სილამაზეს და მის გაგრძელებასი მოაქციოს ნაყოფიერი. იგი ბევრს მოგზაურობს საქართველოში: სენიეთში, გურიაში, რაჭაში, იყო დაღესტანშიც და მრავალი სურათი მიუძღვნა ამ ულამაზესი კუთხეების სურათების გადმოცემას.

აღსანიშნავია თონა ასიტაშვილის მიერ გაფორმებული ქართული, რუსული და სასაზღვრეპარტული ლიტერატურის ნიმუშებიც (ვაჟა-ფშაველას „შელის ნუკრის ნაამბობი“, „ახიყვია ქორჩილი“, ი. კილოვის

იგავარკები, ვინიჩის „კრახანა“ და ა. შ.).

თონა ასიტაშვილის შემოქმედება ქართული ეროვნული ხასიათისა. იგი მუდამ მიებაშია და ამ თიების გზაზე აღწევს კიდევაც თავის სათქმელს. მისი ხელწერა გამოირჩევილია — ახასიათებს მაღალი პროფესიონალიზმი, საკუთარი მხატვრული სტილი. იგი სამართლიანად ითვლება რესპუბლიკის მხატვარ ქალებს შორის ერთ-ერთ საინტერესო და ნიჭიერ მხატვრად.

სამხატვრო აკადემიის დამოაგრებისთანავე 1959-60 წლებში სრულიად ახალგაზრდა მხატვარი მიიწვიეს შშოპლიურ აკადემიაში გრაფიკის ფაკულტეტზე აკადრატლის პედაგოგად, შემდეგ კი ფერწერის ფაკულტეტზეა, რესტავრაციის სპეციალობის განხრით (დოცენტის თანამდებობაზე) მრავალი მისი აღზრდილი დღეს წარმატებით მოღვაწეობს ჩვენი ხელოვნების სხვადასხვა დარგში.

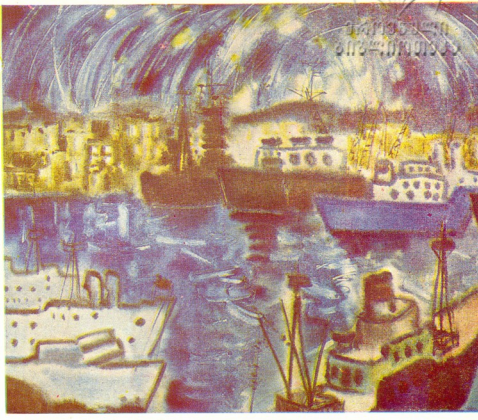
წლებულ „მხატვრის სახლში“ ეწყობა თონა ასიტაშვილის პერსონალური გამოფენა. იგი განსაკუთრებული პასუხისმგებლობით ემსახურება ამ გამოფენისათვის. ვიმდგომებო, რომ გამოფენა დიდ სიხარულს განაცდევინებს მისი ნიჭის თავყენისცემულს.

ქაიხევაძე ახმობაძე,
ხელოვნებათმცოდნე.

საქართველოს
საბავშვო ლიტერატურის
საქართველოს

თარგან სიმბაშვილი

გაგუნიანი

მ. ბუჩუკაძე

დრეზდენი

ეს სომა ნამდვილი გამირობაა

მისთვის ყველაზე დიდი ჯილდო ეს ჩანანერები, მშობლიური სკოლის მატრიანის გასამდიდრებლად რომ ძეგს საქალაქდებში. ჩანანერების ავტორები მისი ყოფილი მოსწავლეები გახლანენ. ნაჲიდნენ, ცხოვრების ურყველ გზას დაადგნენ ისინი, მათი დანერლი, უბრალო სასკოლო თავისუფალი თემები კი მასწავლებლებმა ცოდნის გამოსავლინებლად რომ გამოიკონეს, ყვებან საყვარელი მასწავლებლის საქმიანობაზე, მის პედაგოგიურ ალღოზე. უმეტესობამ საუკეთესო პედაგოგის ეტალონად სწორედ ის — ეთერ ბეგიაშვილი აირჩია.

... ჩემი აზრით ყველაზე კარგი ხანა აღამიანის ცხოვრებაში მონაფეობაა. ეს ხანა ბედნიერად და შინაარსიანად გავგებტრებინა ეთერ მასწავლებელმა. მინდა ვიყო ისეთი, როგორც ის არის. სამართლიანი, მრავალმხრივ განათლებული, თავმდაბალი, აღამიანების მოსიყვარული, თუ საჭიროა, მეაკრი და შეუპოვარე... ის გაკვეთილი რა გაკვეთილია, თუ პედაგოგმა ყველაფერს თავისი ადგილი არ მოუჩინა. უპირველესად მასწავლებელმა პაჲმეტიან საერთო ენა უნდა გამოიხატოს. მაშინ მოსწავლეს შენც ეყვარები და შენი სავანიც. ასეთია ეთერ ბეგიაშვილი. მას არასოდეს არაფერი ეუმრება, ყოველთვის ყველაფრისთვის პოულობს დროს.

ან ის რა პედაგოგია, სკოლაში შეილის ამბის საკითხავად მისულ მშობელს გაუთავებლად უდისციპლინობაზე რომ ესაყვედურება. აბა, შემოიხედეთ მის გაკვეთილზე, ბუზის გაფრენას გაიკონებთ. მის ყოველდღიურ საქმიანობას რომ ვაკვირდები, მიკვირს, როგორ მოხდა. ზოგიერთ პედაგოგს ავტორიტეტი რომ შეელახა, როგორები არიან ნეტავ ისინი? ჩვენთან ასეთი რამ რომ არ შეიძინება? იმასაც კი ამბობენ, აქა-იქ მოსწავლეებისაგან საჩუქრებს ან სხვა რამ გასამრჯელოს იღებენო. აბა, ვინმემ მოსინჯოს და ასეთი რამ ჩვენს სკოლაში გაბედოს. ნახავს, რა დღე დაადგება!.. ნ. ახსაბაძე“.

...როგორი მასწავლებელი მნამს? — ისეთი, როგორებიც ექითი ხიზანოვი და ეთერ ბეგიაშვილია, მიუკერძოებელი, თავისი საგნის უაღრესად მცოდნე. აბა, ისეთმა მასწავლებელმა ჩვენ რა უნდა გვასწავლოს, თავად რომ მოისუსტებს. სამწუხაროდ, ზოგჯერ ასეთებიც გვხვდებიან. ჩემი აზრით, საგნის მასწავლებელი გავყარებს. ჩვენ, მოსწავლეებს დაუსრულებლად შეგვიძლია ვუსმინოთ მას, ვუცქიროთ

მის ტკვიან და აზრიან გამოხედვას. მერე და რამდენ სითბოს და სიყვარულს აფრქვევს ეს მეტყველი თვალები კლასში. მას, თბილისში დაბადებულსა და გაზრდილს, ხომ შეეძლო ფუფუნებაში, ნაყლებთაჲმუნუნებლად ეცხოვრა, მაგრამ როგორც ერთხელ კერძო საუბარში გვიაბო, ჩვენმა ყოველდღიურმა ცხოვრებამ დააინტერესა. მამს რა დააძლევიანება იმ სიძინელებს, რაც ამ ოცდამეორეტიწლის მანძილზე ამ გზაზე სიარულში გადახდინა თავს. დასველებულიც ბევრჯერ ყოფილა, უამრავი შინაური თუ საგარეო საზრუნავით შეწუხებული და თავგაბებრებულიც. ჩვენივეს კი არასოდეს არაფერი უგრძობობინებია. რა დაგაყენებებს მის გამუდმებულ ზრუნვას უწერო ბებიას ანაზარად მიტოვებულ გოგონასათვის, მამა რომ უდროოდ დაეღუპა და დედამ სხვაგან გაიჩინა ოჯახი. ახლაც თვალწინ მიდგას მისი ჩასაცემი-დასახური, მასწავლებლის პირადი დანაზოგით შეძენილი, არც სარჩინ-საბადებელს აკლებდა თურმე; ეს ჩვენ უფრო მოგვიანებით გავიგეთ. როცა გოგონა დაოჯახდა, ის კი ამის შესახებ არა-

რეპორტაჟი

ვისთან არავფიქსირებ ამბობდა, ისე უხეშად და დაუბრუნებლად აკეთებდა ყველაფერს. მივიღიერ სკოლიდან და მიმეყვება სიამაყის გრძნობა, რომ მე ეიერ ბეგიაშვილის მოსწავლე ვიყავი. გმადლობთ, გმადლობთ ყველაფერისათვის, რაც თქვენ მაგრანობით და განმარტყვევით ამ თით წლის მანძილზე. ნ. ჯუღელი“.

„...ორი წელიწადი ნიკოლის საშუალო სკოლაში ვსწავლობ და ასე მგინია ამ სკოლაში ავიდგი ფეხი. როცა დედაქალაქის ერთ-ერთ სკოლას ვტოვებდი, იოტის-ოდენა სინანული არ გამომყოლია თან, იმ სკოლის პედაგოგებმა (სკოლას განცხად არ დავასახელებ) ვერავითარი სიტყვა ვერ მაგრანობინეს. ის კი არა და, მთლად დაღუპული და გზასადაცენილი მეგონა ჩემი თავი. დროდადრო არც საღამოლაც სიტყვებს მაკლდედნენ მოურიგებლად. ამ სკოლაში დაიწყო ჩემი მონათვების ნამდვილი ხანა და ეს თქვენით პირველ რიგში, ჩემო საყვარლო ეიერ მასწავლებელს სწორად რომ თქვენ მოგიხდებოდათ ცნობილი პოეტის სტრქონები „მასწავლებელი, ზოგჯერ უხელო, მაგრამ ათასი ბავშვის მშობელი...“ როცა დადევრდებოდა, როგორი უნდა იყოს კეთილშობილი, სათნო და საგნის მცოდნე პედაგოგი, მაშინვე თქვენი სახე წარმომიგება თვალწინ. ვაჟ, დაკარგული რვა წელიწადში. ბ. გუჩუაშვილი“.

ეს მისი პირადი ბარათია, საოჯახო არქივშია აღმოჩენილი. მასწავლებლის გავლენით ნამონათვარი მის პროფესიას უკუვლავდა ერთ-ერთ უმაღლეს სანსაღებულში, ცხოვრების დამოუკიდებელ სარბიულზე გამოსწავლულად ერთი ნაბიჯი გადაინდა და თავის საყვარელ ეიერ მასწავლებელთან გასაუბრება ენატრება, ისე დაირგება მოლის მისკან „ყმაწვილი“. „მაშინ ჩვენ კიდევ არავად არც კი ვიცოდით, რა იყო პატრიოტიზმი, როცა ვასილ ბარნოვის „არმაზის მსხვერვა“ არმაზში წავგიყიხეთ; იმ წელს მოგვანოდი თემები: — „განთიადის წინ“ და რევოლუციის ვეტერანებს ოჯახში გვანეთეთ. „თებერლის გაბრუნებზე“ — პენსიონერ ძველ ხალხევიკებს სახოვეთ მოთხრობი ჩვენთვის თაიხითი განხლოცი ცხოვრების ამბავი. ჩვენი სკოლის მერხიდან აგრეთვე გმორი ვიცი ჯავახიშვილი თვით მონიჭებით სკოლაში, რათა დაწერებოდათ ვაგნა ჩვენთვის, სახმედრო საგაღმებულო სამსახურში სოფლისა როგორ იხსნა ომის პერიოდში დანადგომი სოფლის აფეთქებებისაგან. რა დავავიწყებ თქვენს ისტორიის გაკვეთილებს სვეტიცხოველში, ჯვარზე, არმაზში, ნიკოლის ლეონსმთბლის ეკლესიაში, ძაღლის გათხრებთან... ან კი როგორ ახეხებდით ჩვენი ეიერ მასწავლებელი, ჩვენს სწავლაში დახმარებულად და ასე უსაბუთოდ რომ უკავშირდებოდათ მისთვის თემებს: „საქართველო მონათვლებული ურთიერთობის რევოლუცია და ფეოდალური ურთიერთობის ხანაში“, ელ. ტატიშვილის ისტორიულ მოთხრობას

„ბაღდადი პატრიოს ამბავს“, „საქართველოს დაპყრობის მონღოლების მიერ“ — ი. ქაჭავაძის პოემას „დიმიტრი თავადადებულსა“ და აკ. წერეთლის პოემა „ნათესავს; თემას — „საქართველო XVII საუკუნეში — გიორგი სააკაძე“, ი. ქაჭავაძის „ლეონიას ნამებულსა და ლ. გოთუას „გმირთა ვარაშს“... ამავე გაკვეთილზე მოგვაგონეთ აკ. წერეთლის მოთხრობა „ნაში-აშუკი“ და ვაფ ვაგნაშვილის „ბახტიონი“; „რუსეთ-საქართველოს 1783 წლის ხელშეკრულების (ტრაქტატის) გავლისას ნ. ბარათაშვილის პოემა „ბედი ქართველსა“.

რედაქციის ვიყო ისეთი, როგორც თქვენ იყავით ჩვენთვის, ჩემს მომავალ მოსწავლეს ისე შეუვყვარო ჩვენი ქვეყნის ისტორია, ჩვენი ერის ანჭყო და მომავალი, როგორც თქვენ გაუცვარებდით, გაუვლელი მათ პატრიოტიზმის გრძნობა. ნ. ბეგიაშვილი“.

ოცდადობეტი წელიწადია თბილისიდან წლიდანვე დაიარაბა ეიერ ბეგიაშვილი. პირველად უნდობლად უკვრებდნენ სოფელში ჩასულ ახალგაზრდა გოგონას, ვითო არ გაჩერდეს, უკან გაბრუნდეს, როგორც მისი წინამორბედები მოქცნენო. ეიერის სოფლის რომაზრდას, საქმის სიყვარულმა დაძაბუნა ის დაბრუნდებოდა, რაც ამ წლებში მანძილზე შეუხვედრია. ჯილდოდ მთელი სოფლის უსახლგრო პატივსაცემა, სახეაკი და უანგარო პედაგოგის სახელი ერგო. როცა შენი საქმე ასე ვერბოთ გიყვარს, ახალგაზრდა თამბის აღზრდას კეთილსინდისიერად ემსახურები, ეს ხომ ნამდვილი გმირობაა. დაიხ, გმირობა ქვია იმას, იქ რომ დახვარ, სადა უფრო საქმით ხარ! იღვნი მთელი სულითა და გულით, მთელი შენი მრწამსითა და გატაცებით ემსახურები ყველას! პასუხსაცხად საქმეს — ახალგაზრდას აღზრდას!

ეიერი ოჯახსა და მოხუც დედას აღიონზე მიხედვს ხოლმე, და მაინც ყველაზე ადრე, დაუგვიანებელიც ცხადდება სამსახურში.

მეხტვის რაიონის წილკნის საშუალო სკოლის დირექტორის ნოადილე ეიერ ბეგიაშვილი, პარტიბუროს მდივნობას აკრავდ უხამებს თავის ყველაფერო საქმიანობას. მისი გაკვეთილები და ლექციები მოსწავლეების ხშირად გახმარა მეთოდგანვითარებების განხილვის საგანი.

ეიერ ბეგიაშვილის მთავრობის ჯილდოდებუც უმუშევრებს მეკრდეს: „საპატიო ნიშნის“ ორდენი, სახალხო განაღმების წარჩინებულის სამკვერდ ნიშანი და მრავალი სიგელ-დაბლობი...“

ჩვენი სათქმელი ეიერ ბეგიაშვილზე კ. ურისკის სიტყვებით გვიცხადება დავაძაბონით: „აღრნაძე ყველაფერი აღმზრდელის პიროვნებას უნდა ეყვარებოდეს, რადგან აღმზრდელითი ძალა მხოლოდ ადამიანის პიროვნების წყაროდან მომდინარეობს“.

არც ისე მცირე სავლია გალის რაიონის სოფელ ოქუშულის ერთი თავიდან ბოლომდე, მით უმეტეს, თუ ჩაის პლანტაციებისაკენ აიღე გზი.

ხარბად ვაკიერდები საშურხაყანოს ძველ „ნადედაქალაქარ“ ოქუშის უკან მოვტოვით უმხარებობსა და შრავამიძეების ნაფუძრები. უკან დარჩა ბეგიაშვილი, ლუკაის მოთქმაც გატყრევაზე, სხვის სახლში სიბერეზე, დამცირებაზე. გზაწარაზე იშვიათად ჩანან ოქუშელები. ეტყობა, კოლხურ მუხს ჩერი მოუნატრება მათთვის.

მოიქროვილი შუკი არც ხუჭუჭა პლანტაციებს იწუნებს. გული არ გითმნის ახლოს არ მიხვიდე და ყველაფერი დაწურავდით არ გამოიკითხო. გუშინ, ნაშურადღეს ერთხელ, კიდევ გამოუპინინებია, ალბათ ამიტომაც არის საძებნი უთავ მდგომოდ მიტოვებული ჩაის ბუჩქი.

***

შემთხვევითი როდი უახლოვდებოთ მეხუთე ბრიგადის. რომ იტყვიან, საოოოოოო ვიკოპირები, მაგრამ წერას უკაცრავად; არცერთ მერვეს ჩვენსევე თვლი არ წასცენია. ყვეაილებითი დაუხრიათ თავი და ნამდუნუმ ელიან თითოების ნაწყალოებებს.

— გამარჯობა, ელადა, როგორ არის საქმე, წყურვილს ხომ არ უჩივით ამ სიხვეში.

მოიხუცდა ელადა, რომ კოპაკვირი მდინარს აკაცი შონისა უფრო მისი წარდგენა ენადა ჩვენთვის, ვიდრე მასთან გამოლაპარაკება.

აოლტოტმა, ქერათმინანმა გოგონამ ელადა შელიამ თავი ისე ასწია, რომ საქმიანთვის ხელი არ გაუშვია და ერთი საქმიანთვის სახიაროდ გავვილიმა. გოგონას მამაც ამავე ბრიგადის ბრიგადირ ვარლამ შელია პლანტაციაში დარეკვდა.

— ვარლამ, თუ კაცი ხარ, არ დაგზარდე და ბრიგადის მუშაობაზე ცნობილ ჩაანერმე სტუმარს, ოღონდ ცოლ-შვილებს მიკედონე არ იყოს! — ვაგზუშა ოქუშის კოლმურნეობის მთავარი ბუღალტერი კომუნე ბერია ვარლამს ისე, რომ მისი ბიგრაფიის თხრობა ამ შუწყვეტია:

— ა, ბატონო, კაცი, მ შეილის მანა და 17 მუხებელის პატრონი, თანაც მარტო საკუთარი ოჯახიდან!

— აგრე მართლა იყო ერთ დროს, ჩემო ბატონო, ახლა კი... ოჯახში სამწილა და-ერჩიო, — შიარული ტონითვე დაუბრუნა პასუხი მთავარ ბუღალტერს ვარლამმა, ისე, რომ არც ჩემს გასაცნობად და-ერული ნაბიჯი შეუნელებია.

ვარლამ შეღია მგერელი კაცის კვალ-ზემე დინჯი მოსაუბრე აღმოჩნდა. ზოგ ჩემს შეკითხვასაც ისტატურად იგერიებ-და და ნიადაგ იმას ცდილობდა ცოლ-შეილის ქებას არიდებოდა. თავის თავზეც ვერა დავაცდევინეთ რა მიანცდამინც სახარბილო: ჩემი გვარი აბა რა გასამ-ხელია, როცა ხუხუტი შინის ბრიგადა არსებობს.

* * *

ზემით ელადა ვახსენეთ. ელადა ვარ-ლამისა და მერი შეილების მერვე შეი-ლია. „შეილი დანი“ უკვე გადაფრენი-ლან შეილების ენოკარიდან, დაოჯახებუ-ლან, დანვრილშვილებულან ელადა „მე-დისერთაა“. თვარი ვერ მოვწყვიტე მისი სიგარბივით გათლილი თითების მოძრა-ობას. ბუჩქიდან ბუჩქზე რომ ცეცხლის ალივით გადადიოდა მართლაცადა დიდ კოდედა ჩაითვებოდა მისი მოცდენა. ცოლილი ვინებე და შესყენებამდე მოუცვა-დე, მაგრამ უქმად ყოფნამ როდი მომი-წინა. ბრიგადირების მეშვეობით დანარჩენ მერთა საქმიანობაც გამოვიკითხე, მათი გაჭირვებითა და დაღიწმინებითა დავერ-ტყნისდი. ბუერი შორიდან გავიციანი; თა-ნიც ყველა მათგანი ჯერ ოცისაც არ არის შობინა ბულისკერია, ეთერ ჯანჯუ-რია, რიმა მარხულობა, სეჭტა გოგუა, ნი-რა შამაიათა, ლინა ბიგავა... ჩავერევი კიდევ მათი სახელები, ვინწლი მათი „კი ქალობის“ ხსენება მომიწინის-მეთქი, და აი ამიხად კიდევ...

* * *

შესყენება. მწონავთან ჩაის ფთოლის პრილა ზეინებს ჭიაკოკონასათი შემო-ეჯჯკრო ირგვლივ საუბარი გავატკბა. კითხვა-პასუხზეაც პირველივე ელადა. ნამგვლი „საფილოლოგე“ ხარ მეთქი, შეუკუე ნინასნარ არქელი ნადილი 18 წლის მკერდავას.

— მისაღებ გამოცდებზე თავისუფალი თანა რომ მოვიდეს ჩაის კრეფაზე, — აბა ერთი რას დაწერდი, როგორ დაი-წნედი? ეციენება, თანაც უნდა მორიდებ-ბას სტლისა და თავისუფლად ილაპარაკ-ოს.

— რას დაწერდი და, იმას, რასაც ვა-კეთებ, კერძოდ იმას, რომ ჩაის კრეფის-თხისაც საჭირია ცოდნა და გამოცდელე-ბა, რომ ჯერ (აპრილიდან) შერჩევით კრეფა იწყება, რადგან ამ დროს დეკი ლორთქია, სამაგიეროდ, — არც თუ ისე ხშირი. დაწერდი აგრეთვე, რომ მისი-

დან მასობრივ კრეფაზე გადასვლა იწყება და თინაც დავაბატებდი: რომ სწრაფი თვარიცაა საჭირო, რათა შემოსული ფო-თოლი ბებერი ფთოლისაგან გაარჩიო, — ყველა ელადა და თან ღიმილი ერევა „პირველი კამოდის“ ჩაბარებისათვის.

— კიდევ, კიდევ, ხომ არაფერი გამო-ტრამე პალადა?

— კიდევ ის, რომ თუ ცუდი ხარისხის ფთოლი მოეკრიფე, შეიძლება მამაჩემს გადაეურჩე, მაგრამ მწონავს ვერსად წა-ვუვალ.

გულმინად ვიციანი, რაც ასე უხდება მეზობელი ბრიგადიდან დაბრულ „მოუ, ნინასე“, რომლის ჰადალსაც ალბათ ვერ-სად მოისმენ, კოლხეთის გარდა.

* * *

მწონავის ხსენებაზე მწონავისგვე დაე-თანს ვათავილებრე, რომელსაც თურმე „სიმართლის ნიგეზ“ შეარქვეს გოგონებ-მა. ამ ნიგეზში, რალა დასამალავია, პას-ტის წვერს ელადას გვარის გასწვრივ მი-ვაცოცებ: 120 კგ... 140... 150... 210...

ცოფბერი ლადადებენ, რომ 1981 წლის-თვის ელადას გეგმა 8 ტონა ხარისხიანი ჩაის ფთოლია, ვალდებულება კი 13 ტო-ნას ითვალისწინებს.

* * *

...სოფლის ცენტრში კოლმურწნეობის პარტორგანიზაციის მდივანი ლილი გო-გობია შემოგვიერთდა. მასთან ერთად და-ვითავილებრე ბიბლიოთეკა, კლუბი, მუ-რის საცხობი, ზაგა-ბაღი... მერე ჩაის სა-სიწიჯი ლაბორატორიასკენ გავესწიეთ.

ცხელი, არომატული ჩაით გაგვიმას-პინძლდნენ სასიწიჯი დამზედურები: სასი-წიჯის უფროსი ლეილა კოზმაგა, ტიტეს-ტერი ნუნუ ფარფალია, ჩაის ფაბრიკის დირექტორი ვაჟა ჯგუბურია და მთავარი ტექნოლოგი იგორ ზარანია.

იყო თურმე დრო, როცა მთელ ოქუშში მხოლოდ ივანე გეგას (პროფესიით მას-წავლებელს) — ჰქონია თავის ეზოში ჩაის საცდელი პლანტაცია. ივანე გეგია ჩაის ფთოლს პრიმიტიული ნუსხით ამუშავებ-და; ჯერ მზეზე ან ცეცხლზე ახმობდა, შემდეგ კი ხელით ფშვნიდა.

მათე ხუთწლედში ოქუშელებს ყოვე-ლი პექტორი პლანტაციიდან 12 ტონა ფო-თლის ნაცვლად 17 ტონა მოუკრეფიათ მასინ, როდესაც მუხურის, ჩხორთოლის, აჩიგარას და სხვა მეურნეობა-კოლმე-ურნეობებისაგან განსხვავებით, ოქუშში ნაკლებად იყენებენ მექანიზაციის მოაგო-რისანი მდებარეობის გამო. მეთერთმეტე ხუთწლედში ოქუშელები 2464 ტონა ჩაის ფთოლს ჩააბარებენ, რასაც ალბათ ვე-რასოდეს წარმოიდგენდა ის ოქუში, რო-მელიც აბა აუნერია თავის დროზე ცნო-ბილი ეთნოგრაფს თედო სახოკიას:

— „ოქუში სულ პანანუნაა, ორპირად ჩარიგებულნი ლქმუნთ, აქაური გაკეთე-ბული მათიხან და უზავირი ნაქებია...“

...რადიოდან თუ ტელევიზორიდან „მოუ, ნინას“ საამო პანეგები გისმის. ისე-ვემუნ კოლმურწნეობი, სახელოვანი კა-ცია მათი თამჯდომარე, შრომის ნითილი დროშის ოპდენოსანი მოგველი ზუზუბია.

გულნიკე

რამორბათი ჰშირი დედის ოჯახიდან

თასმასავეთ დაგრეხილი. გზა გორაკს მისდევს. ქვევით აზავთავებული ჭოროხი ველდის მოსდებია და გუფუნით მოის-სწრადის. მარჯვენით მუქულურჯად დაფე-ნრი ციტრუსის ბალები და ჩაის პლან-ტაციებია. უფრო შორს ქარნალის მთები მოჩანს.

გზამ ნაძვების ხევიანში შეუხვია. თუ-ნუქის დფაზე წარწერა: „სოფელი ჭარ-ნალი“. ჭარნალი ხელვაჩაურის რაიონს ეკუთვნის. ამ სოფლის მკვიდრია ცნობი-ლი მენაიფ, ცამეტი შვილის დედა ულ-ფეთ დუმბაიფ.

ორღობით პატარა ეზოს მივაფექით. ბაღს გამრჯე მარჯვენის კვალი დამჩნე-ვია. სიმინდი ნამოქორჩილა. ხარბად ნა-ზარდო ციტრუსის ხეები ერთმანეთშია გა-დამბარდნილი. გლესუკვამ იცის მიწის ყადრი და სიყვარული. მტკაველი მიწაც არ არის უქმად და უნაყოფოდ დატოვე-ბული. ლელეს ცადანადილი მსხალი გაფ-მოჰსურებს. პარქიანი და ხეავრდილია ულფეთის ჰარმიდამო. ცამეტი შვილის პატრონს კაციც უნდა სწყალობდეს, მი-წაც და ბუნებაც.

მანქანის ხმაზე მასპინძელი აივანზე გამოიკრიფნენ. ულფეთი ღმობლით ჩა-მოპყვა კიბეს. ნაბიჯებზე ტყეობა, რომ ჯანმბადარი და გაუტეხავია. თმამი ჭილარა ჩაწვია. რას იზამთ, წლები თავისას შერვია, ვინ მოთოვოს, რამდენი ღამე გა-უტეხავს აკვანთან, რამდენი ღამე ფიქრ-სა და ოცენებში გაუთუტებია.

უნებურად პოეტის ლექსი მომბაგონდა: დაუზარლო მშობელო, მიწაზე მადლის მხატვარო, ქალო, სატრფოვ და მშობელო, ზნე, ჩემი გულის დადარო.

ულფეთს მეუღლე მოპყვა, შემდეგ შვილობით, შვილშვილებით აიესო აივანი. იქ რომ ვერ დაუტყვენ, კიბესა და ეზოს მოეფინენ. უსიტყუოდაც რა ბევრის მითქვამი იყო ეს სცენა. ამარალო ოჯახი-ეს იმას ნიშნავს, რომ განამტკიცო ქვეყ-ნის ბურჯი, დააფრთიანო, ფართო ასა-რეზზე გზა დალოლო, ხალხის სამასხურ-ში ჩააყენო საკუთარი შვილები, ამაზე დიდი ბედნიერება რა უნდა იყოს!

— ოჯახში ყველანი ვერ დაგზებდით, —

ულფეთმა თავისიანებს სივარულით გა-დაალო თვალი. — ცხოვრებაში ზოგი საით გადაისრია, ზოგიც საით. ასე ყოფილა: ბავშვი ნამოიზრდებია, მოძებნის სხვა გზას და იქით გაუტყვს. მერი გათ-ხიოდა და ქმართან ერთად შუაზიანში მუშაობს, ეთერი და თამარი ქალაქში ცხოვრობენ, სერგო საბჭოთა არმიამი გა-ინწეის, მეთაურისაგან სამეგრე მივი-ღეთ მადლობა. დანარჩენები აქა ვართ. — და თანამიმდევრობით გაგავენო! რეზო კარგა ხანია კომლს გამოეყო და ცალკე დასახლდა, ჯერ ოცდათხუთმეტი წლისაც არ არის და უკვე ხუთი შვილი ჰყავს; ზურაბი ბრიგადირია. იმანაც ცალკე გა-აჩალა ეკრია, მაგრამ დღე არ გავა, მშობლები ეზოს რომ არ დადავს თვა-ლი. ლუწურა კომმუნერნიობის მოანგარი-შეა, მერი და ცილა პედაგოგები არიან. სკოლა ორიოდ ნაბიჯებია. სწორედ იქ ეწვეიან პედაგოგიურ მოღვაწეობას, სა-დაც დღევანდს დეფულდენ. ნანუკი შარ-შან დაამაოვა საშუალო სკოლა და კომმუნერნობაში მუშაობს. უმცროსები ჯერ სკოლის მერხს არ მოსცილებენ.

ოჯახის მამას — მუჰამედ ვიხოვეთ, შვილშვილები ჩამოეთავადა. მუჰამედი ხუმრობას ვერ მიგვიცხვია; ცოტა არ იყოს, დაბნულმა მეუღლეს უთხრა, თუ შემეშალოს, მოდი მიშველე. ულფეთს რა შეეშლებია, შვილშვილებზე ისეთივე ამაგი აქვს, როგორც შვილებზე. პატარე-ბი ბების ეცქროდნენ კალთაზე.

ეს ქმარა მხოლოდ გააჩინო, სიცოცხ-ლე შთაბერო, მთავარია აღზარდო, ქვეყ-ნისა და ხალხის სამსახურს შეაჩვიო. ვა-ყამ დიდებულად თქვა: „ლამაზად შვილ-თა დამზრდელი, დედა მიცენია დღერთა-დას“. ულფეთს მადლობის ღმერთ რა ეთქმის, დღედაღამეს ასწორებდა, თავს არ იზოაკვდა, ოღონდ ეს შვილებს არა-ფერი მოჰკლებდათ. მისი ნამდვილი გმირობა ის არის, რომ 13 შვილის აღ-ზრდასთან ერთად კომმუნერნობაში ერთ-ერთ მონიხვედ ითევდა. გაადაბედიოთ მათე ბუნდლების მონაცემები. 1976 წელს მოქრდა 9,000 კილოგრამი ჩაი და გვემა სამამგად შესარქვია. ასევე იყო მომდევნო წლებშიც. ერთ ბუნდლები ზე-ლით 38 ათას კილოგრამამდე მწვანე

ოქრო მოკრდა. ეს ერთად რომ შევაგ-როვით, მთას გაუტოლდება. ციტრუსი, აბრეშუმი, ტუნგი... სოფელში სავსეს რა გამოილევს, სუბტროპიკულ ზონაში ზამ-თარ-ზაფხულ მინა მავარული ელოდება.

— ბავშვები ტუნგის ტოტებზე დავზარ-დო, ხუმრობით გვიხიხრა. ასეთ ხუმრო-ბაში რაღაც ჭეშმარიტებად არის. აკვანში ჩაიმინებულ ჩვილს უფროს შვილებს უტო-ვევდა. როცა პატარა ფუტუს მოითხოვდა, იქვე, ახლოს პლანტაციამი მოუყვანდნენ. ტუნგის ხე ქოლგასავით გადააშლიდა, მის ჩრდილში თვითონაც ისვენებდა და პატა-რასაც აძინებდა. შვილებისათვის თვალ-რომ შემეფერებინა, რამდენჯერ ხის ტო-ტებზე საქანელა გამიმართავსო, იო-ნებს ულფეთი. შემდეგ, როცა შვილები წაშობიზარდნენ, ისევე ამოუღდნენ მხარში, როგორც მათს ასაკში ულფეთი ედაგ მშობლებს. პატარა მხოლოდ მუყაით, და-უზარულ შორბას მოსდევს.

ამას წინათ მთხოვეს ერთ ოჯახზე ნა-რკვევი დამეწერა, რომელსაც მეთორმეტე ქალიშვილი შეეძინა. მათთან რომ მივიღე, სახტად დავრჩი: მოუფელელი იყო კარმი-დამო, გარემოს სიღარიბის კვალი აწნდა. ძნელია, მხოლოდ სხვისი იმედით გააჩი-ნო 12 შვილი. ბავშვთა აღზრდაზე ხომ მშობელს ეკისრება პასუხისმგებლობა. ქართული სიბრძნე ამბობს, ფეხიც იმ-დენზე გაჭიმე, რამდენზეც საბანი გაგ-წვდებაო.

— როგორ უფლით ამდენ შვილს — ეკითხეთ ულფეთს. — განათავებ ვდეგ-ბოდი, — გვიხიხრა მან. — ორ ძროხაზე ნაკლები არასდროს ყოფილა. საუხუმის შემდეგ ეზოში ბავშვებთან ერთად გამოე-დიოდი, სიხარულით თვალს ვერ ვამო-რბობდი, ჭუჭუბუხით ჩამწკრივებელი და-ძმები შუკაში ერთმანეთს რომ მიპყებო-ნდნენ. შემდეგ კი... ჰაიდა, კალათის წამო-ვაკლებდი ხელს და ჩაის პლანტაციამი მი-იჭიკაროდი.

მეუდა როდი უღბინდა ულფეთს. ცა-მეტი შვილი ცამეტი სიხარულია, მაგრამ არც დარდი და საზრუნავი ახლავს ნა-კლები. — ჯანმრთელი იყავი და ამა-ნ მიშველა. მე ავადმყოფობის „უღლებაც“ არ მქონარო, გვიხიხრა ულფეთმა. — სო-ფელი, კომმუნერნობა. სახელმწიფო გე-

ნ ანასტასიევის ფოტო

ხმარებათ? — ვკითხვთ ულფეთს. — ვენაცვალე ჩვენს მთავრობას, — გულღიად უღის ხელებს, — დაფასა ჩემი შრომა. სანამ ბავშვები პატარები იყვნენ, ფულით, ფართლით, ტანსაცმლით მებმარე პოდნენ. რაცა ახალი სახლის მშენებლობა დაიწყეთ, საშენი მასალა, რკინა, სახურავი მომცეს.

ახალი სახლი მართლაც დიდაა. ასეთ მრავალრიცხოვან ოჯახს ნაკლები არც ეყოფა. მარტო შვილები, შვილიშვილები, სიძეები და რძლები რომ შეკრიბო, ორმოცდაათზე მეტი გამოვა.

ვთხოვეთ სურათი გადავღოთ. — ჯილდოები არ გავიცთოთ? — გკითხა. ორიოდ წუთში დაბრუნდა, ახლა ჯილდოები აღაპარაკდა ულფეთის ნაცვლად: ლენინის, ნიჟელი დროშის, ოქტომბრის რევოლუციის ორდენები, მედლები, გმირი დედის ნიშანი, აჭარის მეცხრე მონვევის უმაღლესი საბჭოს დებუტატობა... საოჯახო და საკოლმეურნეო საქმეებს ულფეთი კარგად უთავსებს საზოგადოებრივ მოღვაწეობასაც. მონაწილეობდა სხვადასხვა დილექციებში, ხვდებოდა აომირჩეულებს. ვინ მოსთვლის რამდენი რამ აქვს მოსაგონარი, მაგრამ სულ სხვაა ერ-

თი საღამო, რომელიც მარტო ულფეთისათვის კი არა, ჩვენთვისაც დაუვიწყარია. ბათუმის ი. ჭავჭავაძის სახელობის თეატრში აჭარის მშრომელები საბჭოთა ხელისუფლების გამარჯვების მე-61 წლისთვის ზეიმობდნენ. დარბაზი ხალხით იყო სავსე, პრეზიდენტს კი საქართველოს სხვადასხვა კუთხიდან მოწვეული სტუმრები ისხდნენ.

დარბაზის კარი გაიღო და გამოჩნდა ორდენებით მკვერდამშენებელი ჭალარა ქალი — ქართველი დედა, ქალი — ქვეყნისა და ხალხის მოამაგე, შვილებითა და შვილიშვილებით გარემემორტყმული. ეს ულფეთ დუმბაძე იყო. დარბაზი ფეხზე წამოგდა და მხურვალე ოცავით მივება გმირ დედას. მის თბილ თვალებში განუზომელი სიხარული ბრწყინავდა. ეს იმ ამავეს უსაზღვრო დაფასება იყო, რაც ულფეთს გაუფრთხილა ქვეყნისათვის. ბედნიერ დედას სცნაზე ოცდაათამდე პიონერი მართყვასავით მიესია და ყვავილებში ჩაძირეს. მღელვარებით აბობოქრებულ დარბაზში გაისმა ულფეთის ხმა: მაღლობა პარტიას, მაღლობა ხალხს ამ ბედნიერი დღეებისათვის, მშვიდი ცხოვრებისათვის, ქვეყნად მშვიდობისათვის.

მღელვარე, განუყოვრებული წუთები სუსფედა. ამხანაგი ეღუარდ შევარდნაძე გმირ დედას მივება, გადაუხეია და გამორჩეულად მიაართვა თიგულს, შემდეგ კი პრეზიდენტში გვერდით დაისვა. ხარობდა ულფეთი, ხარობდა დარბაზი და მილიონობით ტელემაყურებელი.

ზეიმის შემდეგ ისევ შრომის ღამამ დაჰქრა. ქვეყანას მშვიდობასთან ერთად სიუხვე, ბარაქა სჭირდება. და აი, ულფეთმა ისევ კალთის მოპკიდა ხელი და ჩაის პლანტაციას მიაშურა. მთელი ჩვენი ქვეყანა XI ხუთწლიელს გეგმებს ასხამს ფრთებს. სიუხვის მდინარეებში ულფეთიც შეიტანს თავის წვლილს: 30 ათასი კილოგრამი ჩაი, ტონობით ციტრუსი, ტუნგი, სიმინდი. — აი მისი ვალდებულება.

ულფეთი სხვა დედებივით ცხოვრობს და ხარობს ხვალისდელი დღის რწმენით, შვილების ბედნიერი მომავლით, ყველა იმ სიკეთით, რაც საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებამ მოტანა მის ოჯახს, მთელ მშრომელ ხალხს.

მიხეილ გოგბილაძე

ნაქ. სსრ კ. მარქსის
სახ. სახ. ბელსუბ.
პიბლიკოთეკა

„თითოეული საბავშვო ბაღი, ყოველი სკოლა, თითოეული პიონერთა სახლი, სპორტული ნაგებობა, თითოეული საბავშვო საბავშვო დაწესებულება, ბავშვთა ყოველი ჯანმრთელობისა და აღზარდვის კერა, ერთი სიტყვით, ყველაფერი, რაც ბავშვებს მათთვის და ბავშვებისათვის არის ბათილი-სწიწათი, სასკოლო და მსოფლო დასაუბრეს უნდა იყოს.“

მ. ა. შვებარდნაძე

ყველანაირად მთიან ბულიანი სისილი!

ზღაპარში გვეგონება თავი: მწვანეში ჩაფარულ კორპუსებსაც კვეცილნარი მიგაცილებთ. ვებებრებოა მუხებქვეშ პატარა მგაგდების გამოლილი სუფთა პაერზე საუბრობენ და ვახშობენ პატარები. შენობებს მისმა, დაბურულ ტყეშიც გაუმარაოთ სასადილო მაგიდები და ფანჩატურები. სამი პექტორი მარტო ტყეა ცეროდენების განკარგულებაში.

კოვარიში მეექვსე ზაფხულს საკუთარ აგარაკზე ატარებენ საქართველოს სსრ განათლების სამინისტროს მე-13 საბავშვო ბაღის აღზარდვლები. ყოველი კუთხე-კუთხული შავისმალურად გამოუყენებიათ. აქეთ დგამ-აფეჯი, სუფთა, კომნა საძინებელ ოთახში ქათამი გაუღვინა ლოგინის თფრულს. აგარაკზე შეიფიჯვრეთ ისვენებს და თითოეულს საკუთარი სამრეცხაო, სამზავე, ტუალეტი აქვს... 200 გოგო-ბიჭი ატარებს აქ ზაფხულს, მათთვის არის ეს მშვენიერი საცერო აუზი, სათამაშო-სპორტული დანადგარები. აგარაკს საკუთარი წყლის რეზერვუარებიც აქვს და წყალ-კანალიზაციაც. აცივდება თუ არა, ცენტრალური გათბობის სისტემა ირთვება.

— პირველად კი სკამიც არ გვექონდა, — თითქოსდა თავისთვის შენიშნავს ბავშვბაღის გამგე, რესპუბლიკის დამსახურებული მანსაველებელი თინა კავაძე.

ხუთი პექტორი ტერიტორიდან ერთი პექტორი მარტო ხეივანს უჭირავს. საბავშვო ბაღს საქართველოს სსრ სოფლის მეურნეობის სამინისტრო შეუღვს.

მომავალში აქ ორი ფინური სახლი აიგება, რომელშიც საბავშვო ბაღის ადმინისტრატორი, თანამშრომლები, სამედიცინო პერსონალი დაინახვდება. ცალკე აშენდება სასადილო, კინოდარბაზი და... ყოველგვარ — გულისხმობი შევის წყალობით.

* * *

...ავი თვალთი არ ინახვის ახალ ხეივანში (გაგარის რაიონი) ქუთაისის კორპორაციის

ვის სახელობის სამკერვალო-საწარმოო გაერთიანების საბავშვო ბავშვბაღის აგარაკი. მშვენიერი საყოფაცხოვრებო პირობები აქეთ ბავშვებს. გაერთიანების ხელმძღვანელი გულნარა შენიგელია განსაკუთრებულად მზრუნველობა მუშა-მოსამსახურეთა შეილება. ბავშვბაღში სადღეღამისო ჯგუფების აღზარდვლებისათვის უფასოა კვება, ზაფხულობით საავარაკო კვებისათვის გამოიყოფა დამატებითი თანხები.

* * *

მანგლისში ფიქვნარშია ჩაფლული თბილისის ორგანიზაციის სახელობის სამკრევალო ფაბრიკის (დირექტორი ვ. მათაყარიანი) საბავშვო ბავშვბაღი. ზაფხულობით აქაცა გაღვინებულია კვება.

არაფერი იმურებს პატარებისათვის თბილისის ფესხემლის საწარმოო გაერთიანება „ისინს“ ხელმძღვანელობა (დირექტორი ვლ. ნადირაშვილი). მათ წყნეთში საკუთარ, მუდმივ აგარაკზე გაყავთ ბავშვები. გაერთიანების მეორე საბავშვო ბავშვბაღის აღზარდვლებმა კი კოვარიში გაატარეს ზაფხული. ერთი ეს არის, შენობა ძველია და რეკონსტრუქციას საჭიროებს.

* * *

მართალია ძველ, შეგუებულ შენობაში მოუწიათ კიკეთში საკურორტო სეზონის გატარება თბილისის მადე-კამპულური კომპინატის (დირექტორი თ. ტეტუაშვილი) ბავშვბაღის აღზარდვლებს, მაგრამ ყველა პირობა ჰქონდათ შექმნილი დასვენებისათვის.

* * *

...მსუბუქი მრეწველობის სამინისტროს სისტემის 50 სკოლაგელთა აღზარდის დაწესებულებიდან წლეულს აგარაკზე 16 გაიქვდა, აქედან საკუთარ, მუდმივ აგარაკზე — 9 (რვაასზე მეტი აღზარდვლები), მათ შორის, მთესურში (გუდაუბის რაიონი) დაინახვეს ქუთაისის აბრეშუმის საწარმოო გაერთიანების პირველი ბავშვბაღის,

ბავშვბაღში — მახარაძის რაიონის ძველსაღვთა ფაბრიკის საბავშვო ბაღის გორდონი. წლეულის აბრეშუმის ძველსაღვთა-საგრები ფაბრიკის საბავშვო ბაღის აღზარდვლებმა თბილისის ტრიკოტაჟის ფაბრიკის საწარმოო გაერთიანების საბავშვო ბაღის კი წლეულს (ჩეხარტაში) გადაცვა მუდმივი აგარაკი.

ყოველი ზაფხული საზრუნავს უწინესადაა კონსტრუქციის, ცეროდენების პატარა მუშა-მოსამსახურეთა. და აი, მათ ამ დროისაც მსხენელ ველინებათ სკოლაგელი აღზარდის კერები.

საზაფხულო გამაჯანსაღებელ ღონისძიებათა განსატარებელ მრავალგან პასუხისმგებლობითა და სიყვარულით ზრუნავენ, საწარმო-დანესებულებების მსგეველი გულთმა ახლეს მიაცეთ პატარების ბუდი: ნასაკირალის ჩაის საბავშვო მუერნობას ურეკში ორსართულიანი შენობა აქვს, რასაც მუერნობა ზაფხულობით საბავშვო ბაღს უთმობს. ამავე კურორტზე ასვენებს თავის ბავშვებს მახარაძის რაიონის ძმობითი კოლმუერნობა. გვეჯჭორის დიდი ქუჩის ჩაის საბავშვო მუერნობა ლეზარდში თავის დასასვენებელ სახლს უთმობს მათ.

მახარაძის რაიონის გაერთიანების, ვუმათის, ნატანების კოლმუერნობებში მშვენიერი შენობები გადაცვას ბავშვებს ბავშვბაღს და ურეკში. სოფლის მუერნობის სამინისტრო მუდმივ აგარაკებს გადასცემს მათ განთიანდას და ახალაქემი (გაგარის რაიონი).

მაგრამ ყველანაირად ასე არ გახლავთ! — დასამალავი კრძია: რესპუბლიკაში სკოლაგელი აღზარდის დაწესებულებების უმეტესობა ზაფხულს ნაქირავებ ბინაში ატარებს, რაც მრავალ სიროულესთან არის დაკავშირებული. ამის გამო კი ყოველწლიურად მცირდება მოავარაკე საბავშვო ბავშვბაღის რაოდენობა. შარშან წველდა უწყების 1998 სკოლაგელი აღზარდის დაწესებულების 169716 აღზარდვლიდან აგარაკზე დაინახა 15433-მა.

საქართველოს სსრ განათლების სამინისტროს მე-18 საბავშვო ბაღის
ალსაზრდელთა ზაფხული კოჩორში გაატარეს.

თბილისის ორჩინიძის სახელობის სამკერვალო ფაბრიკის
საგა-ბაღის ალსაზრდელთა მანგლისში

ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტროს 276 საბავშვო ბაღის 7206 ბავშვიდან (თბილისიდან 4 საბავშვო ბაღის, ფოთიდან — 2, წყალტუბოიდან — 1) 236 გაიყვანეს შარშან ახალდაბაში, წალეგრა და გარდში. წლეულს კი თბილისის ნაქრები საბავშვო ბაგებიდან მხოლოდ 100-ის გაყვანა მოხერხდა. თუ შარშან საქართველოს კვების მრეწველობის სამინისტროს სისტემის სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულების აღსაზრდელთა 37 პროცენტზე იყო აგარაკზე (ცხადია, ნაქირავე ბინებში), წლეულს მხოლოდ 34 პროცენტის ნაყვანა მოხერხდა. განათლების სამინისტროს 1203 სკოლამდელი აღზრდის კერის 113563 აღსაზრდელიდან კურორტზე დაასვენეს — 7151.

როგორც ჩანს, მეტი პასუხისმგებლობით უნდა მოვეკიდოთ ბავშვთა საზაფხულო დასვენების ორგანიზაციას, თადარიგი დროულად დავიჭიროთ. ჩვენს რესპუბლიკაში მრავალ საწარმო-დანესებულებას, კოლმეურნეობასა და საბჭოთა მეურნეობას საკმაო ღონე შესწევთ საკუთარი მუდმივი აგარაკების ასაშენებლად, პრობლემა ბავშვთა სასაზრდელად უნდა გადაწყდეს. კიდევ ერთი: საქართველოს სსრ პინისტრთა-საბჭოს 1975 წლის ოქტომბრის დადგენილებით სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივ საბჭოებს დავვალით სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებათა გამაჯანსაღებელი მუშაობის გასაუმჯობესებლად სააგარაკო ადგილებში მიწის ნაკვეთების და მუდმივი აგარაკების მშენებლობისათვის ფონდების გამოყოფა. აღნიშნული დადგენილების დავინების უფლება არავის აქვს, იგი განუხრელად უნდა იორციელებოდეს. გარდა ამისა, საჭიროა საზაფხულო გამაჯანსაღებელ ღონისძიებებში ჩასატარებლად სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებათა ბიუჯეტი გაინარდოს, სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივი საბჭოების აღმასკომებმა ამ მხრივ გადაიდოს ხარჯები.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს მსხვილ სამრეწველო ცენტრებში მცხოვრები მოზარდების (განათლების სამინისტროს ზესტაფონის საბავშვო ბაღებიდან მხოლოდ 150 აღსაზრდელის გაყვანა მოხერხდა) დასვენებას. არც იმას ვვების დაინება, რომ აგარაკებზე იშვიათად გაყავთ კასპის, ლაგოდეხის, მიაკოვსკის, სილნაღის, ნოთელნაროს, ასპინძის, ახალქალაქის, ახალციხის, თერჯოლის, და სხვა რაიონების საბავშვო ბაღების აღსაზრდელთა.

ისიც ცნობილია, რომ ჩვენი რესპუბლიკის ისეთი შესანიშნავი კურორტები, როგორც არის ბორჯომის ხეობა, სურამი, ახალდაბა, ქვიშხეთი და სხვა, მოუნდომელია სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებათათვის. უახლოეს მომავალში აქაც უნდა დაიდგაროს მათი გულანი სიცილი

ნათელა ჰიმირიძე

...„ეიღუ სიგუკუ, მუხუ სსპის ქუ“...

...ნუნუ დუღაშვილის სიმღერებს განსხვავებული ფერი დაჰკრავს, სხვა ხმა და ხასიათი, სხვა განწყობილება.

მის სიმღერებში ყველაფერია — ფაქიზი ლირიკულობა, ვაჟაკური შემართება, ხასიათების სიახლე, სიხალისე, ზომიერების გრძნობა, ადამიანურ ვნებებში ღრმად წვდომის ნიჭი და სიყვარული.

არაფერია მათში ყალბი, ზედაპირული, შემკული სტილიზებული ეროვნული საშისით. პირიქით, ყოველ ფრაზაში ფეთქავს დიდი სიყვარული და ეს ღიმილიანი სიმღერები, დიდ შინაგან სიმაართეზე აღმოცენებული მთელი მისი შემოქმედე-

ბა იმდენად ეროვნული და გულწრფელია, იმდენად მდიდარია თავისი მუსიკალური ფერწერით, რომ გაოცება ვიპყრობთ: ხშირად თითქოს სრულიად უმნიშვნელო დეტალი, მოსწრებულად მიგნებული ფრაზა რა განმსაზღვრელ როლს ასრულებს ნუნუ დუღაშვილის სიმღერებში!

ნუნუ დუღაშვილის მელიოდიების მოსმენისას გგონია, ეს სიმღერები თავისთავად იბადებიანო. გულუბრყვილობა იქნება თუ გაიფიქრებ, თითქოს ძალიან ადვილად პოულობდეს ისეთ ფორმებს, ისეთ ხმებს,

მელიოდიებს, რომლებიც უცებ და ადვილად იხვეჭს პოპულარობას. სინამდვილეში ასე როდია. როცა სიმღერას წერს, ეძებს ამოსავალ ნერტილს, ისეთ მომენტს, რომელიც მსმენელს აიძულებს იმღეროს. ეს ფრაზა არც ბანალური, გაცვეთილი და ნაცნობი უნდა იყოს და არც რომელიმე ხალხური სიმღერის ციტატი. იგი აუცილებლად სრულიად ახალი, ოცად დასამახსოვრებელი, სხარტი, ეროვნული მუსიკალური ფრაზა უნდა გახლდეთ. აქედან იწყებს ავტორი სიმღერაზე ფიქრს. ასე იყო მაშინაც, „სიმღერას ქუთაისზე“ რომ შთაბერა ჯადოსნური სუ-

ლი. ჯერ მისამღერი სტრიქონები დანერგა: „ქუთაისი, ქუთაისი, შუნიან არის გული ჩემი“, შემდეგ კი მთელი სიმღერა. ამ ორ სტრიქონს რომელზეც შემდეგ პოეტმა დაიეთ კვიკვირები ავახო თავისი ცნობილი ლექსი ქუთაისზე. მთელი გული თუ არა, მისი დიდი ნაწილი მარცხ ჩაატანა და ისიც მივიდათ სიმღერის ურყევადი აღმართობა მანიჭდა. სიმღერები მანამდისაც ჰქონდა დანერგული ნუსხე — „ქაპარა“ (პეტრე გრუზინისი ლექსზე), „თოლი“ და „გაზში“ (რეზო კვიციანი ლექსებზე). ჯაზური სიმღერა ზარიტონისა და ქალთა კვარტეტისათვის ვალაქიონი სხარაულისი ტექსტზე... დაწერილი ჰქონდა მუსიკა რეჟისორ რამაზ ქაიჭავაძის ფილმ „სათავდასათვის“, მაგრამ „სიმღერას ქუთაისზე“, რომელიც რეჟისორმა პალა ჩაგუნაძემ ფილმის — „როინის ხეობისათვის“ შექმნა, ნუნუსმა განსაკუთრებულ სითბო ჩააქუთა. აკი გაუმართლდა და კიდევ იმდენი — ამ სიმღერამ განაპოვინა შემოქმედებითი გამარჯვების პირველი დიდი სიხარული, ამ სიმღერამ დაზახუი კეთილი კვლი მთელ მის შემოქმედებას. სწორედ ამ სიმღერაში გამოჩნდა პირველად მთელი ძალით კომპოზიტორი ქალის ნიჭი, დიდი ინტელექტი, ამ სიმღერაზე გავეციხილა მისი თავდაყენებულ ტრადიციული მშვენიერებისადმი, სილამაზისადმი, სამომხსამდმი. ყველა, ვისაც კი ეს სიმღერა მოუხმენია და საქართველოში ალბათ ძნელად თუ იპოვით ვინმეს, თავდავ რომ არ წაღლინოს ეს სიმღერა, დამაინტერესებს, რომ დიდებულნი წაწარმოები გახლანთ, — ეროვნული და ამბადეული...

არის ხოლმე შემთხვევა, როცა რომელიმე სიმღერა თავიდავმე არ მოსწონს მსმენელს და დიდ სჭირდება, რომ გაიგოს და შეიყვაროს. ნუნუს დუღაშვილი ამ მხრივ ბედნიერი გამოჩალისა — ყველა მისი სიმღერა თავიდანვე, პირველი მოსმენისთანავე იპოვობს მსმენლის გულს, და ხშირად — კომპოზიტორის სიყვარულს და ხშირად — კომპოზიტორისა ადამიანებისადმი თუ პირიქით.

საქართველოს ბევრჯერ აღნიშნავთ ნუნუს დუღაშვილის მუსიკის თვითმყოფადობა. მისი სიმღერების მოსმენისას გავიწი, რომ ადვილი დასახსომებელია და ადვილად იმღერება, მაგრამ სინამდვილეში ასე როდია. ეს სიმღერები უნდა იწინავე, მათ პროფესიული სითულებები აქვთ. და სწორედ აქ იღებს სათავეს შემოქმედის დაბნელება — მის სიმღერებს, მებდა ეროვნულს, ხალხურს, თანამედროვე უნავე ამღერებულს და ისევე ხალხურთანავე დასულს, მაინც სწავლობენ, იხსომებენ. ხშირად ნუნუს სიმღერა ჯერ პროფესიონალი მომღერლებს არ შეუწრულივითა და უკვე ქუთაის მღერაინ. ეს კი ყველაზე დიდი ჯილდოა შემოქმედისათვის...

კომპოზიტორი ქალი ყველაფერში თავის...

ვისას, საკუთარს ეძებს, უნდა რომ არავის ჰგავდეს და არცა ჰგავს ვინმეს, არცა ჰგავს ზაბალო მის სიმღერებს. აბა, გაიხსენათ: „იმერეთის ნიაო“, „ღმერთი სიყვარული“, „ჩემი სიმღერა“, „სიმღერა აგარაზე“, „სიმღერა თბილისზე“... „მინმა კახეთზე“ კი ისეთი შთაბეჭდილება მოახდინა, რომ მთელი დამიანო ღვინზე დამდგარი უყრავდა ტანს, აღტაცებულია რეზო ლალიძემ კი ნამოძიბა: „მშვენიერებასავე მხოლოდ მშვენიერების იხილება. ნახეთ, ამას, მხოლოდ ამას შევძლო ასეთი დიდებული სიმღერის შექმნა“. შემდეგ კი იქვე ხუმრობით დაუბატა, ეს კახელი გოგო რას დააკვირე ამ მშვენიერი იმერული სიმღერებით, რას ბევრჩიო!

...კომპოზიტორი ნუნუს დუღაშვილზე ხშირად ამბობენ, ძალიან გრძობს თანამედროვეობას, მაგრამ არ არის მონევეტილი ეროვნულ ნიადაგსო. კომპოზიტორი რაც უნდა თანამედროვე, რაც უნდა ზოგადსაკავშირო იყოს, მაინც ეროვნულ ნიადაგზე უნდა იდგეს, მაშინ ექნება ფასი. გაიხსენათ ამ რამდენიმე წლის წინათ პარალელი გამართული საერთაშორისო ჯაზ-ფესტივალის კონკურსი. ამ კონკურსისათვის საჯანგებოდ უნდა დანერგილიყო ეროვნული ჯაზური სიმღერა. ასეთი სიმღერა ნუნუს დუღაშვილმა შექმნა. კონკურსში, რომელიც სხვათთან ერთად ამერიკული ჯაზის ცნობილი ოსტაბეტცი მონაწილეობდნენ, გამარჯვა ნუნუს სიმღერამ — სიმღერის შემსრულებელი გიული ჩოხელი ფესტივალის ლაურეატი გახდა. ასეთი წარმატება, სხვას ალბათ თავბრუს დაახვეჭდა, ნუნუს თავმდაბლობის გამო კი ქართული სიმღერის ეს დიდი წარმატება თითქოს შეუმჩნეველი დარჩა...

...არინა კომპოზიტორები, რომლებსა სიმღერები საკვიციანსებებს მოსწონთ, ხალხს კი არა, და პირიქით. ნუნუს დუღაშვილი ისეთი ბედნიერი გამოჩალისა, რომლის სიმღერები ერთნაირად მოსწონთ საკვიციანსებსაც და უზრალ მოსმენლებსაც. თვითმყოფადი, ეროვნული, ხალხური, ქალის შექმნილი, მაგრამ ვაჟაკური პათოსით აღსავსე მის სიმღერებში, რაც უნდა ლირიული იყოს, ყველაზე არის იმპულსი და ემოცია და კაცებმა უნდა იმღერონო, ამბობენ მუსიკის მცოდნენი.

დავით გამრეკლისათვის დაინერა სიმღერა დიდო გვიშაინს ლექსზე „გამირფთხილი, გამირფთხილი“, რომლის შესრულებაც, მან, სამუნახაროდ, ვეღარ მოახსრო...

შარშან მთელ წელიწადს საქართველოს ტელევიზია ნუნუს სიმღერით „ამაღმრე, ამაღმრე“ — იწყებდა და ამთავრებდა თავის გადაცემებს. საქართველოს ტელესტუდიის ეს მუსიკალური ემბლემა საოცრად პოპულარული გახდა.

არ არის ოჯახი საქართველოში, სადაც ყოველდღე სმუნდად არ „მოიღიონ“ ნუნუს სიმღერა — საქართველოს ტელე-

ვიზიის საინფორმაციო პროგრამა, რომაბმე“ ნუნუს მუღლითი **წებქუთუთუნი** ყოველდღიურ გადაცემებს. „...ნოტიერ ქალს ხშირად უნდა წიკვიროს“ პოზიტატორი რომ არ ყოფილიყო, საკვიციანული განათლება რომ არ მიიღო, არ ესწავლა, ალბათ ხალხური მთქმელი, ხალხური მომღერალი იქნებოდა, ქართული ხალხური სიმღერების დიდებულ ტრადიციის აღორძინებდა და გააგრძელებდა შეიქც საუთუნები, ძველს კი არ გამოიერებდა, ძველ ინტონაციებზე ახალ სიმღერებს შექმნიდა.

საოცარი სულიერი სიხალღე ავაკვირებს იმ ადამიანებთან, ვინც სიმღერებისათვის ლექსებს უწერენ. ნუნუს აზრით, რაც ხალხმა უნდა აიტაცოს, ლექსიც მას უნდა შესიტყვევოდეს. მგლოფია ხომ სიმღერის საფუძველია, ის კაცს ლექსსანად უნდა დახასმოდეს. ხშირად ლექსს იმერული, ალბატრადის უყუთებს, სიტყვების გადაკეთებაც უხდება — ლექსებშიც, ხალხურობაშიც მუსიკას ვეძებს და პოულობს.

კომპოზიტორის შემოქმედებითის სისამშვემეებს ფილმებისათვის დაწერილი მუსიკა: „სათავდას“, „როინის ხეობა“, „ქალქი მთებში“, „ციმბირელი საპა“, „სეტქანაძეში“... პრეულიები, საფორტეპიანო პიესა, სონატა, საფორტეპიანო კონცერტი, სიმღერები: „სიმღერა სიყვარულზე“ [ჯანსუღ ჩარკვიანი], „კომინ კახეთს“ [იოსებ ნონეშვილი], „სიმღერა თბილისზე“ [ნაიბ დასანაძე], „სიმღერა ქუთაისზე“ (დავით კვიციანი), „მაინც არ მოხდება შენ“ [მორის ფოცხოშვილი], „სიმღერა აჭარაზე“, [ჯემალ ქაბაძე], „ღმერთი სიყვარულია“ [იოსებ ნონეშვილი], „იმერეთის ნიაო“ (პეტრე გრუზინისი)... მაღდამოსკვებს კრებულს, რომლის სათაურია — „სიმღერა საქართველოზე“. მასში ჩვენი ქვეყნის ყველა კუთხეს გადაუხდის სიყვარულის ხარკს. კიდევ:

ოცნებობს დაწეროს ერთმომქმედიბიანი ოპერა, მაგრამ რა, — ჯერ ვერ გადაუნწყვეია! ჯერ ისევ რჩებაში! კიდევ: შექმნას „მოუხილი“ კინოსათვის. კიდევ: თუშემა... ძნელია ნუნუსმებდა გვემენტვ ელამარეო, ლირიული სიმღერებისა და ლაზარის, უმხსა და მომხიბლობას მატებს ჩვენს ცხოვრებას.

სიმღერა ნუნუსისთვის ის არის, რითაც გვეუბნება თავის სათქმელს, რითაც გამოხატავს თავის დამოკიდებულებას საქართველოს მიმართ, ქვეყნის მიმართ, ჩვენს მიმართ.

მთავარი სიმღერაა მის ცხოვრებაში!

ქალთა მოძრაობა

მისი სახლი გურჯაანში მთა-გორაკზეა, იქ, სადაც დიდების მემორიალია, შინმოუსვლელ ვაჟაკეთა მისაგონარი, სადაც დგას მჭვეწიერი ჯარისკაცის მამა — გოდერი მახარაშვილის მშობელი. ეს ძველი მის ავიანთან ერთი ხელის განვდენაა. ცალ ხელში შვილის ფარაჯა უჭირავს, ცალში — ქუდი, გოდერძის მისაგონარი.

დგას ღია ცის ქვეშ მოხუცი გიორგი და ყველა მშობლის, ყველა შინმოუსვლელის მამის ტანჯვას გამოხატავს: „აი, რა დავეიოტეა ომმა, ფარაჯა და ქუდი!“

ომის დამორტყვევლის ძალა უდგას მამას: ადამიანებო, ყველაფერი ვიღონოთ, რომ აღარ იყოს ომი!“

სწორედ იქვე, გვერდით ცხოვრობს ნუნუ ქვლიციძე, რომელმაც ომის დღეები და ღამეები ცის ქვეშ გაატარა, გოდერძისებლა ნავიდა მოხალისედ და 23 წლისა დაბრუნდა.

40 წლის წინათ ის საშუალო სკოლას ამთავრებდა, ბოლო გამოცდას აბარებდა. იმ დღეს ომი და მოცხადდა. ნუნუმ ფრონტზე გაგზავნა იოსოვა.

არ გაუშვეს, დააყენეს. 17 წლისას, თანაც გოგონას, უფროხილდებოდნენ.

დაიფინა და დასკუნენ. რადისტობა შეასწავლეს. მზერეავადაც მოამზადეს. ნიჭიერი მისწავლელ გამოდგა, საოცარი სმენა ჰქონდა როგორც რადისტს, მზერეავისათვის საჭირო ყველა აუცილებელი თვისებით იყო დაჯილდოებული. 1941 წლის გაიან შემოდგომაზე. ეშელონს გასყვა ფრონტზე.

შტაბს ტოვებდნენ ის და მისი თანამებრძოლები, სულ ახლოს მიდიოდნენ ფრონტის ხაზთან. ტანად სუსტს, ლამაზსახიანს ზურგზე ოცდაათკილოგრამიანი აპარტები ეკლდა, წელზე წინაბი მიემგერებინა, რომ, სავა მოუხდებოდა, მინა გაეთხარა და ჩანოლილოყო, დაეპირებოდა ოკუპირებულ ტერიტორიაზე მყოფ საბჭოთა მჭვერეებს, მიეღო მათგან ცნობები, გადაეცა ბრძანებები. ყველა მჭვერავის ხელს სცნობდა, საოცრად ალღოიანად მოქმედებდა. მას უწყურარი სნაიპერი შეარტეს, ზუსტად რომ ისროდა თიერში.

გაული სწყდებოდა, რომ პირდაპირ შუბლში არ ახვედრებდა მტერს. ის ხომ სროლას ჩემპიონი იყო თბილისელ მისწავლელთა შორის! ამშვიდებდნენ: შენი ნასროლი „ტყვიები“ ეთერში მიდის და უფრო მეტს აკეთებსო.

რადისტად რომ ამზადებდნენ, მამინც გაიცნო თბილისში ბაქეთის ალექსანდრე ზუევი. გულმა ერთმანეთისაყენ გაუნათო. მავრამ დამორდნენ, სხვადასხვა მხარისაყენ გაემგზავრნენ. ჯერ წერძლებით აგებინებდნენ თავიანთ ამბებს, შემდეგ რადიოსადგურებით მოძებნეს ერთმანეთი და კოდით საუბარი გააბეს.

— როგორა ხარ? კარვად უნდა იყო. ალბათ მალე შევხვდებით.

ამ შინაარსით მიიღოდა ეთერში მათი ნავიქრალი.

ნუნუმ უკან მოიტოვა კავასია, ყირიმი, კარაპატივი, პოლონეთი და ჩეხოსლოვაკიაში შევიდა. ორი შუდალი დაბინეს საბრძოლო დამსახურებისათვის და წითელი ვარსკვლავის ორდენით დაჯილდოვების ბრძანება ნაუკითხეს.

უფროსი რადისტი ნუნუ ქვლიციძე ჩეხოსლოვაკიაში შეხვდა გამარჯვებას.

ალექსანდრე ზუევემა ის დემობილიზაციის შემდეგ თბილისში მოგებნა. ბედნიერი შეხვედრა იყო. ბევრი არ უფიქრიათ, დაქორწინდნენ და ბაქოში გაემგზავრნენ. ერთი წლის შემდეგ თბილისს დაბრუნდნენ. თბილისმა ალექსანდრე, როგორც საუკეთესო სპეციალისტი, გურჯაანის კავშირგაბმულობაში გააგზავნა, ნუნუმაც იქ დაინერ მუშაობა. დღეს ბრგადიერია და პარტიუროს მდივანი. შექმნათ სამი შვილი, აამუნეს სახლი, ეზოში ვარდები და ხეხილი ახარეს, ვაზი ჩაყარეს. რთველში ყოველ წელს მასპინძლობდნენ მოსკოვიდან, სარატოვიდან, დნეპროპეტროვსკიდან ჩამოსულ თანამებრძოლებს.

ალექსანდრე ზუევი ვაქართველდა. რუსმა ვაჟაკამა, რომელმაც კარვად იცოდა აზერბაიჯანული და გერმანული ენები, ქართული წერა-კითხვა ისწავლა და ცოლ-შვილს ქართულად ესაუბრებოდა.

მოულოდნელად ალექსანდრე გარდაიცვალა. სახლთან ახლოს, სასაფლაოზე მისი საშუალო ბინა. ღამით, ძილის წინ და დილით, გამეფნიისას ნუნუ ფარდს სწევს და თვალცრემლიანი ფანჯრადან გასცქერის მეუღლის საფლავისაკენ მიმავალ ბილივს, მისი ეზოს ვარდებზე ამ საფლავისთვის ყვავის, — ალექსანდრე ზუევისათვის, ერთგული მეგობრისათვის.

...და იყო ამბავი — თერაპეტი წლის რადისტი უშეცდომოდ არჩედა ყველა რადიოსადგურს და ზუსტად ისროდა ეთერში.

ჩვენი გვერები

სად ვეძებთ ბავშვის
სახლით?

ახალშობილის ოჯახში შემობრძანებანს, მოგვხვნივთ, რამდენი სიხარული და რამდენი ღელვა მოსდევს. ყველა დღის სურვილია, ექიმის ჩრჩენის მიხედვით აღზარდოს შვილი. მათი აზრით კი აკანში ბავშვის გაზრდა უარყოფითად მოქმედებს მონარდის ფიზიკურ განვითარებაზე. ფრთის ავერის მალაჩიგში სანთლით რომ ეცხოვრო, ბავშვის საწოლს ვერ იხივით და განა მარტო ფოთში? არც სხვა რაიონებშია და ქალაქების ავერის მალაჩიგში იუი-ღანა იგი.

ქირფასო რედაქციავ, გვიჩივთ, როგორ მოვიქცეთ, სად ეცხოვრო ბავშვის საწოლით?

ნ. პანტარია

ჩვენი გასაჭირი

ვმუშაობ ჰიათურის რაიონის სოფელ წიკულში. დღეს აქ, სახედიეროდ, სამი სამიწველი მალაჩია, მაგრამ რად გინდა, მალაჩიში პირველი მოთხოვნების სავანები შეიკადა მოაქვთ. აი, ორი წელია, ბაბის ქსოვილისაგან დაშობადული ქალისათუ მამაკაცის ტრეკტების ნაწარმი არ შემოუტყლით. თუ წინათ ბაბილის პირბედი და შლითბედი მალაჩის თარბილი გაქვედლი იყო, ახლა სად გაქრა ისინი? გთხოვთ გვიხარებთ ამ ნაწარმის ჩვენს სოფელში შემოიღვას ვინ უშლის ხელს და როდის დაგვადგება საწველი?

გ. კარაშვილი

წერილი არ დაგვიტყლია.

გაბრამ...

შემწულე ჭაფარიძის წერილი, რომელიც მან „საქართველოს ქალის“ რედაქციას გამოუტყვანა, ეცხოვრა აქარის სოფლის მალაჩიში ნავთურის, მისი ფოთიღებინა და ლაფთა შეუქმნის უქოლიობას.

ამ წერილის თარბაზე ცეკავიარის სამიწველი საქოლით ვაჭრობის სამმარფელის უფროსი აბხ. ვ. ლილუაშვილი გვატყობინებს:

მინის ქარხანა დროებით არ მუშაობდა ამაჰამდ კონონტი დამთავრებულია აჭარკოპაკეარის წლიულს დაგეგმილი აქვს ლაფთის შუშის დიდი რაოდენობით შეზღვევა სოფლის მალაჩიგში. აჭარკოპაკეარის გამგეობას ვიხოვრთ ვაჭრებზე გამოუტყლით მომარდის ათვისება და საეჭარო ყველის ფინანსება ნავთურითა და ფოთი ლბით.

შეწვევა ვარია

გახსოვადებულე, გარცხილი ერთი მონარდილი ვარია მონარშეთ მდულარე მარდიწალში. მონარშული ვარია გაუქრით ოთხად (თუ გსურთ ავერით ახო-ახოდ), მოაყარე მარდილი, ამოავლეთ სურის ტყვილი (ორი სურისი კოვზი), დაახველეთ გათქვეფილ ერთ კვერცხში და ბოლოს ამოავლეთ ნახევარ ჩაის ცეხა დანაიულ ორცხიბილში. მოათავსეთ კინშიან ცხელ ტაფაზე და შეწივთ ნელ ცეცხლზე ორივე მხრიდან მიწითალო ელფერის მიღებამდე.

მოგრო ლანგარზე ორივე მხრიდან მოათავსეთ შეწევა ვარია ისე, რომ მათი სურისი შუაში თავისუფალი არე დარჩეს წინებლასაგან. ვარია მორბეთ გაფოთილი ოთხარბუშის დეროგებით. საწივებს მოაყარეთ ჩაისან წერილად დაჭრილი ქინძი (გემოწებით).

შეწვევა ქათამი

გახსოვადებულე, გარცხილი დედალი ნახევრად მონარშეთ (ჩვეულმბრზე წესით). შენდედე გარდან და შეგინდან წაუსეთ მარდილი, მოათავსეთ ჰეულძირან ქვაში, დაუშვებთ კარკი, დაუტრებთ ხუდი და დედალი ნელ ცეცხლზე შეხარავად. შეწევის დროს ჰანგამოხვეთ დედალს წაუსეთი არაგანი ან კარაკი.

ამვე დროს დედლის კუჭშია (გალო, დეჰმდე, დილტვები) თავის ცინიანად დაკერით. კსერბ, ფეხები, ფრთის წვერები დაჩებთ. მოათავსეთ ღრმა ტაფაზე და ცოტა მოშუშეთ. მერე დაუშვებთ სამი თავი წერილად დაჭრილი ზახვი, ახი გრამი კარაკი და აარადე მონარკეთ. შეშაღებამდე ზეითი წუთით ადრე შეაზავეთ დანაიული წიწკი (ან პილახილი), მარდილი და ძალიან წერილად დაჭრილი ერთი ჩაის ცეხა კინძით.

ოთხი-ხუთი მონარდილი კარტოფილი (გალოლი) დაჭერით ასანთხებურად, გარცხებთ და გადატანეთ თუშულაანგში ან საეჭარში. გაავლეთ ღრმა ტაფა, ჩადეთ ასარბოცაათი გრამი კარაკი, ჩაყარეთ გაწაღებულე კარტოფილი და შეწივთ პერიოდული მორცეთ მიწითალო კერცის წარბიქმამდე. შუა კარტოფილი ამოიღეთ ქაოქრით, მოათავსეთ შესაფერ საციერში და მოაყარეთ მარდილი.

შეწევა დებარწული დედალი დაჭერით ახო-ახოდ. დანგარზე შუაში მოათავსეთ მონარკული კუჭებზე, ზემოდან შეწევა რიკარტოფილი გრვად დაწვევით და მოაყარეთ წერილად დაჭრილი კამა. გარშეთი

შემოწვევა დაჭრილი დედალი და მორბეთ გაფოთილი ოხრახუშის დეროგებით.

კეპრსხინი სარკო

გახსოვადებულე, გარცხილი ოხრახუშის ძირხვენა ფოთიღებინანად (ახი გრამი) მოათავსეთ ქვაში, დაუშვებთ ერთი თავი ხახვი, დაახსით წყალი (რვა ჩაის ცეხა) და ადუღეთ. ათი წუთის შემდეგ გაწურეთ, სუფთა ქვაში ჩაყარეთ წერილად დაჭრილი ხახვი (ოთხსი გრამი), დაუშვებთ ცხიმი (ახი გრამი) და მოშუშეთ. გაწურული ბოსტნეულის ნახარში დაახსით მოშუშულ ხახვს, წამოადუღეთ. დუშვებთ გადარწეული, გარცხილი ბრინჯი (ნახევარი ჩაის ცეხა) და განაგრებთ ხარშვა. ჩაუშვებთ წერილად დაჭრილი კინძი და ოხრახუშის (ერთი ჩაის ცეხა), ორი ცბილი ნიორი (დანაიული), ხმელი სუნელი (ერთი ჩაის კოვზი), დანაიული კინძის თესლი (ნახევარი ჩაის კოვზი), დანაიული იმერული ზაფრანი (ერთი ჩაის კოვზი), წიწკა და მარდილი (გემოწებით). შემდეგ ჩაუშვებთ ტყვიან ან პამიდონის შუა საწველი. შუა კერბს საითოოდ ჩაახალეთ უმა მოელ-მოელე კერცები (ოთხი-ხუთი ცალი) რიცე ვერცხი მოხარბაშუა, კერბი შუადა. მონარშული კერცები მოელ-მოელი უნდა იყოს.

დაკეპილი ღორის სორსი

ორი კოლოგრამი ღორის ხორცი უცხიმოდ მონარშეთ (ჩვეულმბრზე წესით). ხორცი ან ჩაახალეთ.

ამვე დროს ღრმა ტაფაში მოათავსეთ ძალიან წერილად დაჭრილი ღორის კინი და გადადუნეთ (თუ დროსი კინი არ გაქვთ, ისმარებთ სხვა ცხიმი) მოათავსეთ ტაფაში წერილად დაჭრილი რვა თავი ხახვი, უყარეთ გემოწვები მარდილი და მოშუშეთ.

მონარშული შეგარღებულე ხორცი დაკეპეთ სამზარეულოს მჭრელი დახით. შეუტრებთ მოშუშულ ხახვს და შედიან-ათი წუთით შეუშეთ. დახარბილი უყარეთ დანაიული წიწკა ან პილახი.

მოგრო ლანგარზე შუაში დადეთ მრგვალი ღრმა ტურქული, რომელშიც მოათავსეთ მოშაღებულე კერბი, ლანგარის დანარჩენი თავისუფალი იმერული შეწივთ წიფილ ბოლოკით, შეწახე ხახვი და შეწახილი (ოხრახუში, წიწკა, ტარბუხა).

თაბარ სულაჰვილი

რჩევები

სასარგებლო ოროვანდი

არსებობს ოროვანდის („ლოპუზი“) ორი სახეობა. დიდი და ხაქებე. ორთვე ორწლიანი მცენარეა და გარეგნულადაც გვანან ერთმანის. მხოლოდ ხაქებე ოროვანდის ღეროები და სუკავილე კალთა თითქოს ოროვანდის ქსელით არის დაფარული. ოროვანდი სარეველა მცენარედ ითვლება და თითქმის ყველგან ორდება. აღმოსავლეთის ზოგიერთ ქვეყანაში კი მას სპეციალურად აშენებენ. იაპონიაში ოროვანდის ფესვებს საკვებად იყენებენ; ჭამენ უმაღ აყენებენ წვნიანი საჭმელის საწილებლად. გამჭმარ ფესვებს კი ფქვილს, ცრიახ, ურევენ ჩვეულებრივ ფქვილში და აცხობენ. მოხალეულ და დაქუცმაცებულ ფესვებს ვარდკაქუჩს („ციკორის“) მსგავსად უკვან უმატებენ. ოროვანდს დიდი სამკურნალო თვისებები აქვს.

როგორ შევპაროვოთ ოროვანდის ფესვები?

უნდა შევრავდეს მხოლოდ ერთწლიანი მცენარის ფესვები. მათი გამოცემა ადვილია. ერთი წლის მცენარეს სუკავილე კალთა-ოხები არა აქვს. თხლის დამწიფების შემდეგ ოროვანდის ფესვები სამკურნალო თვისებებს კარგავს, მაოში აღარ არის სასარგებლო ჩატვირთვები.

ფესვებს გვიან შემოდგომაზე თხრიან, როცა მცენარის ზედა ნაწილი უკვე ქრება, ან ადრე გაზაფხულზე, როგორც კი მისი ფოთლები გამოჩნდება. ამობიძლი ფესვებს რეცხვას, წანაზარდებს ღეროებს და ფოთლების ნარჩენებს აცლიან. შემდეგ ფესვებს წვრილად ჭრიან და თბილ ადგილზე აშრობენ.

სახლში მედიცინაში ოროვანდის ფესვები ნახარშს ოლითგან კანის დაავადებისა და ომის ცუდის საწინააღმდეგოდ იყენებდნენ. თანავედროვ კოსმეტოლოგია ძველ რეცხვა-ტანს არ იყენებენ...

ოროვანდის ფესვის ნახარში

10-20 გრამ მშრალ დაქუცმაცებულ ფესვებს დავახხათ ერთი ჭიქა მღვლაღ წყალში. ვაღვლით ნელ ცეცხლზე 10-15 წუთი, შემდეგ ვაცალით გაყვება, ცრიახ ხანს გავაჩეროთ და ნაყენი გავწუროთ.

მიღებული ნაყენი შევიწილოთ ომის ძირებში ან კვიარაში 2-3 ჭერ დაბანის შემდეგ თავზე გადავივლით. კარგია აშვე ნაყენით პირის დაბანა; იგი სახის კანს ახსუთავებს და აკრიალებს.

ოროვანდის მაღაში დამზადების, ჭრილობებისა და ავჯემის სამკურნალოდ

ოთხი სუფრის კოფში ოროვანდის დაქუცმაცებულ ფესვებს დავახხათ ოთხი ჭიქა მღვლაღ წყალი, დავდგათ ნელ ცეცხლზე. როცა წუთის შემდეგ დაუფრიალოთ ერთხო თანაბარი პროპორციით და გავავრილოთ. მაღაში მზად არის.

ნაცდი სახლში საშუალება — ოროვანდის ზეთი შევიძლიათ თავად დაამზადოთ.

75 გრამ ნელ დაქუცმაცებულ ოროვანდის ფესვებს დავახხათ ერთი ჭიქა მზესუმზირის ზეთი და დავდგათ ერთი დღე/ღამე წინაველობაში თბილ ადგილზე. ამის შემდეგ ნაყენი ვაღვლით 15 წუთი. სპირს ავფრიალოთ. მიღებული „ნახარში“ გავწუროთ. დამზადებული ნაყენი დაბანამდე ერთი-ორი საათით ადრე თმის ძირებში შევიწილოთ. მის გამოყენება შეიძლება იმ ჭრილობების მოსაშუშებლადაც, რომლებიც დიდ ხანს არ ზორცდება.

ეურნალ ზღოროვიენძა

ანრი მატისი — „თეთრი ბუმბულაში“

საქართველოს ხელოვნების მუზეუმი გამართულ იმპრესიონისტებისა და პოსტიმპრესიონისტების ნამუშევრებს დიდი ინტერესით გაეცნო 2001 ათასი თბილისელი და რესპუბლიკის დედაქალაქის სტუმარი. თვენახევრის განმავლობაში იყო ექსპონირებული მანუან მატისამდე — 20 ავტორის 54 ნაწარმოები.

ამ ნამუშევრებმა ადამიანისა და გარემოს პარამონული ერთიანობის, ცხოვრების მშვენიერების წარმოსახვით წარუშლელი შთაბეჭდილება მოახდინა ყველაზე, ვისაც ნახებდა სუდა ეხილა ისინი.

ჩვენი თურნალი ამჯერად ბეჭდვს ანრი მატისის შესანიშნავ პორტრეტს — „თეთრი ბუმბულაში“. სურათზე გამოსახული ქალი გახლავთ მხატვრის მუდმივი ნატურა — ანტუანეტა. ხაინტერესია, რომ ქული რომელიც ქალს მზურავს, მხატვარს თავისი ხელით შეუყვარავს, რათა პორტრეტისათვის შეტი მხატვრობაში მიიყოს.

სურათი ძალზე შთაბეჭდავი და ხაინტერესია.

ბარბაქანის პირველ გვერდზე — ბაღის რბიონის სოფელ ოაჟუმის კოლმეურნეობის მისამ თლაბ შალია; დ. იაკობაშვილის ფერადი ფოტო. მეომსხე — ანრი მატისი — „თეთრი ბუმბულაში“.

რედაქტორი მარკა ბარათაშვილი

სარედაქციო კოლეგია: ბ. ბანძიშვილი, ნ. ბაგრატიანი, ნ. ბაგრატიანი, დ. კახაბაძე, ზ. კვახაძე, ნ. კილაშვილი, თ. ლაშარაშვილი, ქ. ლომთათიძე, კ. მღვინე, ც. ტყეშელაშვილი (მხატ. რედაქტორი), ნ. შალუაშვილი, დ. შაფერაშვილი, ნ. საბაბერიშვილი, ნ. ჯაბაბერიშვილი, დ. ჯაბაბერიშვილი (პ. მგ. მღვინე).
ტექნორედაქტორი ნ. ბუკია

საქ. კ. ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობა

საქართველოს კ. ც. ც. გამომცემლობის სტამბა, თბილისი, ლენინის ქ. № 14. ტიპოგრაფია издательства ЦК КП Грузии, Тбилиси, ул. Ленина, 14.

რედაქციის მისამართი — ლენინის ქ. № 14, ტელეფონის №№: რედაქტორის — 99-98-71, პასუხისმგებელი მდივნის — 99-71-68, მხატვრული რედაქტორის — 93-98-57, საგრობო განყოფილების — 93-98-54, ვაგდეც ასაწყობა 14/1X-81 წ. ხელმოწერილია დასაბეჭდად 16/1X-81 წ. ქალაქის ზომა 60X1/4. ფიზიკური ნაბეჭდი ფურცელი 3. სააღრიცხვო-სავაგდეცემლო თაბანი 5,3 ტრავი 134.100. შეჯ. 2086. ფ. 1709.

